

Hizkuntzen erabileraren kale neurketa

HONDARRIBIA | 2022

**SOZIOLINGUISTIKA
KLUSTERRA**
Euskara biziberritzeko
ikergunea

Ikerketa-taldea: Maialen Iñarra, Olatz Altuna, Belen Uranga, Gillen Martinez de la Hidalga, Iker Etxarte, Manex Basabe

Soziolinguistika Klusterra
Martin Ugalde Kultur Parkea z.g.
20140 Andoain

2022

www.soziolinguistika.eus/kaleneurketak

Lizentzia: CC-BY-SA Nazioartekoa 4.0

Babeslea: Hondarribiko Udala

Aurkibidea

1	SARRERA.....	4
2	HELBURUAK	5
3	KOKAPEN SOZIOLINGUISTIKOA.....	6
4	METODOLOGIA	8
4.1	Ikerketa-teknika	8
4.2	Diseinua.....	11
4.2.1	Ibilbideak.....	11
4.2.2	Neurraldien egutegia, ordutegia eta ordu kopurua	13
4.3	Emaitzen adierazgarritasuna.....	14
4.4	Laginari buruz.....	15
4.4.1	Laginaren eta biztanleriaren osaketa, sexuaren arabera	16
4.4.2	Laginaren eta biztanleriaren osaketa, adinaren arabera.....	17
4.4.3	Laginaren osaketa, ibilbideen arabera.....	19
5	HIZKUNTZEN KALE ERABILERA.....	20
5.1	Datu orokorra (2021)	20
5.2	Bilakaera (2016 – 2021)	21
5.3	Udalerriko inguru soziolinguistikoa.....	22
5.3.1	Hondarribiko aldagai soziolinguistikoak	24
5.3.2	Aldagai soziolinguistikoen bilakaera	29
5.4	Beste eremu geografikoetako erabilerak.....	30
5.4.1	Euskal Herra, herrialdea eta eskualdea	30
5.4.2	Behatutako udalerrien kale-erabilera hizkuntza-gaitasunaren arabera	31
6	HIZKUNTZEN KALE ERABILERA, UDALERRIKO IBILBIDEETAN	32
6.1	Datu orokorrak, ibilbideetan (2021).....	32
6.2	Bilakaera (2016 – 2021)	33
7	HIZKUNTZEN KALE ERABILERA, HIZTUNEN EZAUGARRIEN ARABERA	34
7.1	Hizkuntzen kale-erabilera, sexuaren arabera (2021).....	34
7.2	Euskararen kale-erabileraren bilakaera, sexuaren arabera (2016 – 2021)	36
7.3	Hizkuntzen kale-erabilera, adinaren arabera (2021)	37
7.4	Euskararen kale-erabilera eta euskara gaitasuna, adinaren arabera.....	39
7.5	Euskararen kale-erabileraren bilakaera, adinaren arabera (2016 – 2021).....	40
8	HIZKUNTZEN KALE ERABILERA, SOLAS-TALDEAREN OSAERAREN ARABERA	41

8.1	Hizkuntzen kale-erabilera, adin-talde berekoak elkartzean (2021).....	41
8.2	Euskararen kale-erabileraren bilakaera, adin-talde berekoak elkartzean (2016– 2021) 43	
8.3	Hizkuntzen kale-erabilera, haurren presentziaren arabera (2021).....	44
8.4	Euskararen kale-erabileraren bilakaera, haurren presentziaren arabera (2016 – 2021) 45	
8.5	Hizkuntzen kale-erabilera, haurra ala nagusia hitz egiten ari den (2021).....	46
9	ONDORIOAK.....	47
10	DATU NAGUSIEN LABURPENA	49
	BIBLIOGRAFIA	50
	ERANSKINAK. IBILBIDEAK.....	52

1 SARRERA

“Hizkuntzak, komunikazio bide izateaz gain, pentsamendua egituratzea ahalbidetzen du, eta errealitatea interpretatu eta barneratzeko ezinbesteko baliabidea ere bada. Horrez gain, pertsonen gizarteratzea errazten du, eta, ondorioz, nortasunaren garapenean ere leku garrantzitsua hartzen du.” (Zarraga Azumendi 2010, 23)

Gizakiaren, gizartearen eta hizkuntzaren arteko elkar eraginaz mintzo da aurreko aipua, hizkuntzaren garapen soziala gizarte auzia baita. Horregatik, pertsonen eta taldeen arteko harremanez aritzean, edota elkarbizitzaz erabakiak hartzerakoan, hizkuntzek hartzen duten tokia zehaztea komenigarria da. Hala, hizkuntza-politika eta -plangintza egokiak abian jartzeko ezinbestekoa da errealitate soziolinguistikoa metodo zientifikoaren bidez etengabe ikertzea, horrela soilik deskribatzen baita hizkuntzei dagokienez gizartean gertatzen dena.

Hizkuntzen erabileraren kale-neurketek errealitate soziolinguistikoa gertutik ezagutzeko aukera eskaintzen dute, eta behar-beharrezkoak dira hizkuntzen bizindarra ebaluatzeko, erabilera baita adierazle soziolinguistikoa esanguratsuenetako bat. Neurketaren bidez, erabilerari buruzko datu enpirikoak eskuratzen dira, ikerketa-galdera nagusi honi erantzunez: “zenbat euskara erabiltzen da kalean?”

Kontuan izan behar da ikerketa honek udalerriko kaleetan zuzenean behatutako hizkuntzen erabileraren berri ematen duela, alegia, datuok ez direla aitortuak (hiztunaren autopertzepzioan oinarritutakoak), baizik eta neurtuak. Horrez gain, ez da ahaztu behar entzuten den hizkuntzen erabilera ez dela, halaber, udalerriko biztanleena, udalerriko kaleetakoa baizik.

Nolanahi ere, jakina da hizkuntzen erabilera ez dela aldagai egonkorra, ezta indibiduala ere; alta, une bakoitzeko egoerak, solaskideek eta testuinguruak baldintzatzen dute. Horregatik, ikerketa honetako erabilera-datuak interpretatzeko adierazle soziolinguistikoak, demografikoak eta soziologikoak ere aintzat hartu behar dira.

Gainera, aipatu behar da azken hamarkadetan gizarte-bizitza era esanguratsuan aldatu dela globalizazioa, digitalizazioa, eta migrazioak bezalako fenomenoak tarteko. Are nabarmenagoa izan da aldaketa COVID19aren pandemiaren eraginpean 2020. urteaz geroztik. Hala, gizarte-aldaketa handien testuinguruan, inoiz baino garrantzitsuagoa da hizkuntzen erabileraren bilakaera arretaz aztertzea.

Txosten honetan, *Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa. Hondarribia, 2021* ikerketaren emaitzak aurkezten dira. Euskal Herrian egiten den neurketaren ezagutza metodologikoan eta soziolinguistikoa oinarritzen da berau, eta, eredu horri jarraiki burutu da, 2021eko udazkenean, Hondarribian egin den bigarren edizio hau.

Txostenak honako hamar atal hauek ditu. Sarreraren ostean, ikerketaren helburuak zehaztuko dira. Hirugarren atalean, testuinguruaren berri emango da kokapen gisa, hizkuntzen kale-erabileraren datuak interpretatzeko eta ulertzeko lagungarri izan daitezkeen gako nagusiak emanez. Jarraian, ikerketaren azalpen metodologikoak eskainiko dira, ikerketaren fitxa teknikoa eta laginaren inguruko azalpenak, besteak beste; bosgarren atalean hizkuntzen erabileraren datuak eskainiko dira, udalerriko zenbait aldagai soziolinguistikoen datuekin batera; seigarren kapituluak udalerriko ibilbide desberdinetako datuak emango dira, zazpigarrenean hiztunen

ezaugarrien araberakoak eta zortzigarren ataletan solas-taldearen araberakoak. Ondorioen atalean, bidenabar, datu horien gaineko irakurketa eskaini da, eta azkenik, hamargarren atalean datuon laburpena. Amaitzeko, txostenaren eranskinera datu-bilketarako diseinatutako ibilbideen mapak ere ekarri dira.

2 HELBURUAK

Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa, Hondarribia 2021 ikerketaren helburu nagusiak honako hauek dira:

- **Hondarribiko kaleetako hizkuntza-erabilerari buruz, datu enpirikoak eskuratzea.**
- **Hizkuntzen kale-erabileraren bilakaera ezagutzera ematea,** euskararen biziberritze-prozesuari begira hausnarketarako, hizkuntza-politikak erabakitzeko eta hizkuntza-plangintza diseinatzeko balio dezan.
- **Euskararen kale-erabilerari buruzko datuak aztertzea eta interpretatzea.**

Ikerketa-lan honek unean uneko baldintza sozialak eta soziolinguistikoak biltzen ditu. Alegia, erabilera aztertzeko, kaleko hiltunei erreparatzen zaie, beren adina nahiz generoa kontuan izanda. Halaber, osaera desberdinetako elkarrizketa-taldeen hizkuntza ere aztertzen da: esaterako, elkarrizketetan haurrek parte hartzen badute, nola aldatzen da hizkuntza-erabilera? Horiei guztiei buruzko gogoetak egiteko aukera ematen dute datuek.

Neurketa bi aldiz egin da Hondarribian. Erabilera-datuak bost urteko maiztasunarekin jaso izanak argazki dinamikoa eskaintzen du. Horrela, erabileraren bilakaera katebegiz katebegi jaso da, eta ondo oinarritutako interpretazioak egin daitezke. Hau da, gizartearen eraldaketaren isla ere badira txosten honetan aurkezten diren datuak.

Nolanahi ere, Covid19-aren pandemiak neurketa burutzeko baldintzak zaildu ditu; erabat inarrosi eta eraldatu dira kale-bizitza eta orain arteko harreman- eta komunikazio-ohiturak. Edizio honetako datuak ez dira aurreko edizioetako egoera bereberean jaso, baina, zalantzarik gabe, gaur egungo gizartearen isla izan, badira.

3 KOKAPEN SOZIOLINGUISTIKOA

Hizkuntza-erabilera ez da egonkorra, ezta indibiduala ere. Izan ere, une bakoitzeko egoerak, solaskideek eta testuinguruak baldintzatzen dute hiztunek egiten duten hizkuntzen hautua. Besteak beste, ikerketaren emaitzak eskaintzen dituen erabilera-datuok interpretatzeko, ukipenean dauden hizkuntzen erabileran gailentzen diren arau sozialak oso aintzat hartu behar dira; halaber, ingurunearen adierazle soziologikoak, demografikoak eta soziolinguistikoak ere kontuan hartu behar dira, azken hamarkadetan gizarte bizitza hain modu nabarmenean aldatu eta baldintzatu dutenak, hain zuzen.

Adierazle soziologikoak

Globalizazioaren eraginez guztiz eraldatzen ari den munduan, hizkuntzen arteko harremanak, hizkuntzekiko jarrerak eta politikak, eta hizkuntza-komunitateen biziraupenerako baldintzak ez dira iragan mendean ziren parekoak. Ingurune digitalaren hedapenak, hizkuntza-teknologiaren garapenak, edota sare-sozialen fenomenoek aurrez aurrekoak ez diren harremanak indartu dituzte, eta bestelako harreman-motak (edo bideak) hauspotu dira. Errealitate berri horrek bete-betean eragiten du aztergai den hizkuntzen kaleko erabileran, esate baterako, belaunaldi gazteek gero eta denbora gehiago igarotzen baitute Interneten edota plataforma digitaletan, eta eremu digital horretan erabilera nagusi baita.

Kezka hori ez da Euskal Herrikoa bakarrik. Hainbat estatu-hizkuntza ere arduratuta agertu dira, globalizazioaren eta, batez ere, ingelesaren nagusitasunaren ondorioz, beraien hizkuntzen presentzia eta erabilera apaltzen ari baita, etengabe (Crystal 2003), (Lo Bianco 2014), (Calvet 2017). Beraz, are eta arreta handiagoarekin begiratu behar zaio fenomeno horri euskara bezalako hizkuntza minorizatuaren ikuspegitik.

Mundu globalizatu honek paradigma sozial berria ekarri du, eta are nabarmenagoa, arestian esan bezala, COVID19aren pandemiagatik; oro har, kaleko giroa eta herritarren arteko zuzeneko harremanak nabarmen aldatu baitira. Gurea bezalako gizarte elebidun desorekatuetan, are eta eragin handiagoa nabarmendu da. Esate baterako, pandemiak ekarritako itxialdian, haur eta nerabe asko eta asko euskara entzun eta praktikatu ezinik geratu dira, neurri handi batean eskola eremuak soilik eman ohi baitie haur horiei euskaraz aritzeko aukera. Gainera aisialdi antolatua ere etenda egon da denbora luzez, eta, ondorioz, eskolaz kanpoko euskarazko jarduerak ere desagertu egin dira haur askorentzat.

Adierazle demografikoak

Joera orokorra da, Euskal Herrian, azken urteetan biztanleria hazi izana, baina hazkunde hori ez da hazkunde begetatiboagatik gertatu, izan ere, euskal herritarren artean bizi-itxaropena gero eta handiagoa da eta jaiotza-kopurua heriotzena baino baxuagoa. Aldiz, biztanleriaren hazkundera azken urteetako migrazio-saldo positiboari zor zaio, hala izan ezean, biztanleriak behera egingo bai zukeen (Gaindegia 2021).

Kontuan izan behar da, era berean, fenomeno horrek berak biztanleriaren zahartze-tasa igotzea eragin duela, hau da, bizi-itxaropena handitzearekin batera, adineko pertsonen proportzioa ere handiagoa izatea. Eta, zalantzarik gabe, horrek kaleetako giro soziala ere aldatu du.

Adierazle soziolinguistikoak

Euskararen erabilera baldintzatzen dituen aldagai garrantzizkoak euskal hiztun-kopurua (edo dentsitatea) eta hiztunen hizkuntza-ohiturak dira. Alegia, hiztunak behar dira elkarrizketak euskaraz izan daitezen, eta euskaraz hitz egiteko ohitura ere ezarria behar du izan. Nolanahi ere, euskaldunen proportzioa (edo ezagutza-indizea) eta euskararen kaleko erabilera-indizea ez dira erabat eta modu zuzenean alderagarriak. Sarritan egiten da erkaketa hori, baina bi datu horien ezberdintasunak arretaz begiratu behar dira: gogoratu behar da euskararen ezagutza, jasotzen den moduan, aitortua eta indibiduala dela, eta, aldiz, euskararen kale-erabilera behatua eta kolektiboa. Aldeak alde, halere, korrelazio handia dago bien artean, euskal hiztun-kopurua handien dagoen eremuetan jasotzen baita euskararen kale-erabilerarik altuena, eta alderantziz.

Bidenabar, euskararen gaitasunaren eta erabileraren arteko aldeak sakonago aztertze aldera, komeni da alde kuantitatiboari ez ezik, alderdi kualitatiboari ere erreparatzea. Alde betetik gogoratu behar da gaur egungo euskal hiztunaren profila ez dela orain dela 30-40 urtekoaren berdina. Orain, askoz ugariagoak dira euskara jakin bai, baina erdaraz (frantsesez edo gaztelaniaz) hobeto moldatzen diren hiztunak; ez da ahaztu behar, euskalduntze-prozesuaren eraginez, gaur egun, haur eta gazte euskaldunen artean gehiengoak bigarren hizkuntza modura duela euskara—eskolatik jaso—, orain artean ia sekula ez bezala. Pentsa daiteke hiztun horietako askok, praktikan, erdararako joera izan dezaketela, eta, ezinbestean, horrek zuzenean eragiten duela hizkuntza-hautuan eta euskararen erabileraren indizean.

“Euskaldunen erraztasuna aldatu egin da 1991tik hona. Duela 25 urte euskal elebidunen eta erdal elebidunen ehunekoa nahiko antzekoa zen (% 34,6 versus % 37,8). Gaur egun, ordea, erdal elebidunen ehunekoa 18,5 puntu handiagoa da euskal elebidunena baino (% 26 versus % 44,5)”.

(Eusko Jaurlaritza, Nafarroako Gobernua, Euskararen Erakunde publikoa 2017).

Bestalde, gogoan izan behar da euskaldun (ia) guztiek dutela gaztelaniaz edo frantsesez hitz egiteko gaitasuna. Hau da, euskaldunen elkarrizketa guztiak (% 100) izan zitezkeen erdaraz. Euskaraz aritzeko goi-muga, ordea, % 100 horren oso azpitik dago, aski baita solaskide batek euskaraz ez jakitea erdaretara jotzeko. Aipatu bezala, gainera, badira erreparatu beharreko beste baldintza batzuk testuinguru sozial eleaniztunetan, ezagutzak ez baitu hizkuntzaren erabilera baldintzatzen, hizkuntza erabiltzeko aukera baino ez baitu sortzen edo eskaintzen.

Azkenik, aipatu behar da euskal hiztunek beste erabateko aldagaien eragina ere nozitzen dutela, esate baterako, harremanak eraikitze orduan ezarritako hizkuntza-ohiturak, batzuen edo besteen aurrean azaleratzen diren zenbait aurreiritzi edo ingurunean antzematen diren hizkuntza-arau sozialak. Horiek guztiek ere, hizkuntzarekiko duten jarrerekin batera, izan dezakete eragina hiztunek egiten duten hizkuntzen hautuan.

Labur esateko, ikerketaren datuen irakurketarako komeni da arreta jartzea hizkuntzaren erabileran eragiten duten aldagaiak asko eta askotarikoak direla, alegia, izaera poliedrikoa duela; neurketa batetik bestera kale-erabileraren joerak alda daitezke, baina fenomenoaren konplexutasunak zailtzen du aldaketa hori zer faktoreren (edo faktore-konbinazioen) eraginpean gertatu den azaltzea. Ez da komeni, beraz, irakurketa datu isolatuetara edo “igo/jaitsi” kontzeptuetara mugatzea, baizik eta ikuspegi diakronikoz egitea. Emaitzen gorabehera puntualei baino, joerei erreparatu behar zaie, eta, batez ere, joera horien jarraikortasunari. Horregatik da garrantzitsua behaketak lauwpabost urteko maiztasunarekin jasotzea, horrela lortzen baita egoera estatikoetatik harago, bilakaeraren informazioa jasotzea.

4 METODOLOGIA

Hizkuntzen erabileraren kale-neurketan, hizkuntzen ahozko erabilerari buruzko datu enpirikoak jasotzen dira. Kaleetan entzundako elkarrizketetatik atera da informazioa. Beraz, espazio irekietan solasean ari ziren hiztunen jarduna behatuz jaso dira Hondarribiko kale-erabilerari buruzko 2021. urteko datuak.

Behaketa bidez hizkuntzen erabilera neurtzeko metodoa Euskal Herrian sortu zen XX. mendeko 80ko hamarkadan¹, eta, hogeita hamar urtetako esperientzia metatuarekin, metodologia aski frogatua eta kontrastatua dago.

Metodo horrekin, Euskal Kultur Batzordeak (EKB) Euskal Herriko neurketaren lehen edizioa burutu zuen 1989an. Geroztik, beste zazpi aldiz errepikatu du neurketa Soziolinguistika Klusterrak (aurrez SEI Elkarteak)². Ondorioz, ikerketa-lan horri esker, azken 30 urteetan hizkuntzek Euskal Herriko kaleetan izan duten (ahozko) presentzia aztertu da (Altuna Zumeta eta Iñarra Arregi 2022).

Sarreraren esan bezala, Hondarribian eginiko neurketa hau Euskal Herriko ikerketan oinarritutakoa da. Hala, aipatutako metodoaren ezaugarri nagusiak gidan jasota badaude ere (Altuna eta Basurto 2013), ikerketa honetan izan duen aplikazio zehatza azalduko da, jarraian.

4.1 IKERKETA-TEKNIKA

Esan bezala, behaketa zuzenaren bidez eskuratu dira hizkuntzen erabilerari buruzko datuak. Teknika horrek, ezinbestean, diskrezioa eskatu du. Hau da, hiztunak behatuak izan direla ohartu gabe jaso da hizkuntza-praktikei buruzko informazioa. Ez dute, behintzat, elkarrizketa-hizkuntza behatzen ari garenik jakin.

Behaketa Zuzena izenarekin ezagutzen dugun teknikaren helburua da gizakien portaerak inolako manipulaziorik gabe era sistematiko eta kontrolatuan begiratzea, eta hortik ikerketarako garrantzitsua den informazioa eskuratzea. Bitartekorik gabe, hau da, zuzenean egiten den behaketa delako hartzen du teknika honek behaketa zuzena izena.

(Juaristi, 2003)

Datuak biltzeko irizpideak

Elkarrizketa izan da behaketa-unitatea: kalean dagoen pertsona bat edo gehiagoren arteko solasaldia³. Neurtzaileei zuzendutako edo neurtzaileen arteko elkarrizketak ez dira jaso. Halaber,

¹ Erabilera neurtzeko metodoa Siadeco Ikerketa Taldeak sortu zuen, Iñaki Larrañagaren gidaritzapean (2021ean hil zen soziolinguista aitzindaria). Garai hartan, hizkuntza-gaitasunari buruzko datuak jaso ziren estreinakoz EAEn, 1981eko zentsuaren bidez; 1983. urtean, Kale Erabileraren Neurketa metodologia sortu zuten, eta Gipuzkoako udalerrri guztietan egin zituzten neurketak (Larrañaga 1986).

² 1993, 1997, 2001, 2006, 2011, 2016 eta 2021 urteetan egin dira neurketa horiek. Azken urteetako edizioak zentsu- eta errolda-urtearekin bat datoz.

³ Elkarrizketa indibidualak ere jaso egin dira (mugikorrarekin hitz egiten entzun diren hiztunak, txakurrarekin hizketan doazenak, atarietako interfonotik...).

neurraldi berean, solaskide-talde bera hizkuntza bereborean behin baino gehiagotan entzun den kasuetan, behin bakarrik jaso da praktika hori⁴.

Hain zuzen, kalean entzundako elkarrizketa horiek zein hizkuntzatan gertatu diren jaso dute neurtzaileek (euskaraz, gaztelaniaz, frantsesez edo beste hizkuntza batean)⁵. Gainera, elkarrizketa horietan parte hartu duten solaskideen ezaugarriak bildu dira, betiere behaketa zuzen bidez pertsonen egotzi diezazkizkiegunak, inori ezertxo ere galdetu gabe: sexu-generoa (emakumezkoa edo gizonezkoa den⁶, alegia) eta adina (haurrak, gazteak, heldu gazteak, heldu nagusiak eta adinekoak⁷). Azkenik, behatutako elkarrizketetan, hiztun aktiboa haurra den edo ez ere jaso da.

Datuak biltzeko prozedura

Datuak *Neurgailuaren* bidez jaso dira, mugikorreko APP bidez, alegia⁸. Modu horretan, datuak modu diskretuagoan jasotzea ahalbidetu da, eta, unean une, behatu den elkarrizketa kopuruari jarraipen estua egin zaio.

Ondorengo argazkietan ikus liteke neurtzaileek *neurgailuan* elkarrizketa bakoitzaren ezaugarriak sartzeko baliatzen dituzten pantailetakoko batzuk:

⁴ Neurraldi horretan, solaskide-taldean aldaketak egon badira (bat joan edo bestea etorri, esaterako), praktika berri gisa jaso da. Edo, neurraldi horretan, solaskide-talde horrek hizkuntza aldatu badu, praktika berri gisa jaso da hori ere. Solaskide-talde berbera hizkuntza bereborean hizketan topatu bada, baina beste neurraldi batean, jaso egin da.

⁵ 2016. urtera arteko edizioetan, hizkuntzak hiru multzotan bereizten ziren: euskara, gaztelania/frantsesa eta beste hizkuntzak.

⁶ Solaskidea emakumezkoa edo gizonezkoa bezala sailkatzeko irakurketa soziala dugu oinarri, ez dakigu egiazki solaskidea kategoria horiekin identifikatzen den ala ez.

⁷ Hona hemen hiztunak kategoria bakoitzean sailkatzeko jarraitu diren irizpideak: haurrak (2-14 urte), gazteak (15-24 urte), heldu gazteak (25-39 urte), heldu nagusiak (40-64 urte) eta adinekoak (65 urtetik gora). 2021. urtera arteko edizioetan, lau adin-taldeetan sailkatzen ziren behatutako solaskideak. 2021eko edizioan, ordea, helduak bi multzotan sailkatu dira, errealitate soziolinguistikoaren informazio xeheagoa eskuratzeko.

⁸ 2021. urteko ediziora arte, koadernoetan biltzen zituzten erabilera-datuak neurtzaileek.

← Elkarrizketa: 1/0

Euskara

	Ema	Giz
Haurrak (2-14)	- 1 +	- 1 +
Gazteak (15-24)	- 0 +	- 0 +
Heldu-gazteak (25-44)	- 0 +	- 0 +
Heldu-nagusiak (45-64)	- 0 +	- 0 +
Adinekoak (65etik gora)	- 0 +	- 0 +

Ez / Bai

Haurrak hitz egiten? ☒

EUSKARAZ ERE BAI GAZTELANIAZ ERE BAI

FRANTSESEZ ERE BAI

Oharrak:

Neurtzaileek bikoteka bildu dituzte hizkuntzen erabilerari buruzko datuak. Hala eta guztiz ere, bi neurtzaileek Neurgailuarekin izan zitzaketen intzidentziei aurre egiteko, datuak paperean jasotzeko aukera izan dute uneoro.

Azkenik, bestelako irizpide batzuk ere eman zaizkie neurtzaileei:

- Dudazko kasuak ez jaso.
- Haur jaioberrien presentzia berari zuzenean ari ez bazaizkie ez jaso.
- Neurketa egin aurretik, ibilbidea errepasatu.

4.2 DISEINUA

Ikerketak udalerriko kaleetako hizkuntza-erabilera deskribatu nahi duenez, ikerketaren diseinuak kalean hitz egiten duen edozein pertsona potentzialki behatzeko bokazioa du. Horregatik, kaleetako baldintza desberdinak kontuan hartu behar dira erabakitzeke zenbat behaketa egin, noiz egin eta non egin.

Lehenik eta behin, behaketa zein kaletan egingo den diseinatu da. Kale jendetsuenak eta ezaugarri soziologiko desberdineko jendea neurtzeko aukera ematen dutenekin osatu dira herri bakoitzeko behaketa-ibilbideak, udaleko euskara teknikariarekin adostuta.

Udalerri eta ibilbide horietan, neurtzaileek bi orduko neurraldiak egin dituzte. Bi orduko iraupen hori ikerketaren Euskal Herriko ediziotik finkatuta dago, eta behatzaileek behatuen aurrean diskrezioari eusteko gehieneko iraupen bezala ulertzen da ikerketa honetan. Udalerri bakoitzean behatu beharreko elkarritzeta-kopuruaren arabera⁹ aurreikusitako da Hondarribiko guztizko neurraldi-kopurua.

Egutegiari eta ordutegiei dagokienez ere, bilatu da, alde batetik, pertsona asko behatu ahal izateko egun eta ordu egokiak izatea; eta bestetik, bizimodu desberdina daramaten pertsonak behatu ahal izateko aukera ematen duen ordutegi-diseinua egitea. Horrez gain, ikerketaren aurreko edizioetatik datorren diseinuarekiko jarraikortasuna bermatu da.

Horrela, *hizkuntzen erabileraren kale-neurketa* burutzeko, herri bakoitzak bere ibilbide- eta neurraldi-kopurua du, udaleko teknikariarekin adostua.

4.2.1 Ibilbideak

Hondarribiko kasuan, sei ibilbide hauek zehaztu dira:

Akartegi

Aintziondo, Akartegi, Aspune, Atsedon, Baserritar, Bera, Domingotxoenea, Donostia, Eguzkilore, Errazkinenea, Errekabea, Erreterria, Foru, Gabriel Aresti, Gudalupeko ama, Higer Bidea, Itsasondo Urbanizazioa, Jazikibel etorbidea, Jose Olaizola, Juan Inazio Iztueta, Kattalin Erauso, Labreder, Lezo Plaza, Loraitz-Bi, Loreartean, Mantzin Enea, Marisantzenea, masti, Nestor Basterretxea, Olabide, Oskarbi, Pasaia, PPierre Lhande, Ramon Iribarren, Soroeta, Soroetaberri, Soroetagain, Torreko aldapa, Tarratenea (Gune interesgarriak: Hondartza Kiroldgia, Parkea, Kirol kaia, Kirol kaiko tabernak, Sokoa merkataritza gunea, Dia supermerkatua).

Alde Zaharra

Apezpiku, Arma Plaza, Bordari, Bretxa, Denda, Eguzki, Etxenagusia, Fraxkuneko Murrua, Gipuzkoa, Harategi, Iparkalea, Javier Ugarte, Jeneral Ieiba, Juan Laborda, Kale nagusia, murrua, Olerkarien Plaza, Pampinpt, Remigio Mendiburu, San Nikolas, Santiago Konpostela, Satarka, Ubilla,

⁹ Emaizta fidagarriak eskuratu ahal izateko, aurrez finkatu zen Hondarribian behatu beharreko gutxieneko elkarritzeta-kopurua.

Uria Harresia (Gune interesgarriak: Arma Plaza, Kultur Etxea, Kale Nagusia, tabernak, udaletxea).
Amute Kosta Amutalde, Amute, Erribehera-Behera, Gabarrari, Komentutxiki, Kosta, Minasoroeta, Santa Engrazia (Gune interesgarriak: Parkea, plaza, Amuteko kirol gunea).
Portua Almirante Alonso, Arrantzale Auzoa, Axular, Beleztarren Markes, Bernat Etxepare, Bidasoa ibilbidea, Butron Pasalekua, Domingo Egia, Irailak Zazpi, Itsasargi, Madalen, Matxin Arzu, Ontziola, San Pedro, Santiago, Zuloaga (Gune interesgarriak: San Pedro, Zuloaga, dendak, Anbulatorioa, tabernak, Auditoriuma, Portuko eliza).
Puntaldea Bidasoa ibilbidea, Bitoriano Juaristi, Damarri, Gaskoinen, Harresilanda, Hendaia, Irun, Javier Ugarte, Iapurdi, Lonja, markos Deuna enparatza, Nafarroa-Behera, Puntala, Sabina Arana, San Juan de dios, Zuberoa (Gune interesgarriak: Arraun elkarte, parkea, tabernak, Eroski supermerkatua, Damarri).
Zimizarga Biteri, Errebellin, Jaizkibel, Kattalin Erauso, Muliarte, Saindua, Tximista, Zezenplaza, Zimizarga auzoa. (Gune interesgarriak: Jostaldi pilotalekua, parkea, Muliarte plaza, Txiplao industria gunea).

4.2.2 Neurraldien egutegia, ordutegia eta ordu kopurua

Ondoko koadroan zehazten da Hondarribiko datu-bilketa egin den egutegia eta ordutegia, ibilbideen arabera antolatuta:

Ibilbidea	Eguna		Ordua	
Akartegi	2021/9/21	asteartea	10:00-12:00	18:00-20:00
	2021/9/24	ostirala	10:00-12:00	18:00-20:00
	2021/9/25	larunbata	11:00-13:00	19:00-21:00
	2021/9/26	igandea	12:00-14:00	
Alde Zaharra	2021/9/28	asteartea	10:00-12:00	18:00-20:00
	2021/10/1	ostirala	10:00-12:00	18:00-20:00
	2021/10/2	larunbata	11:00-13:00	19:00-21:00
	2021/10/3	igandea	12:00-14:00	
Amute Kosta	2021/9/21	asteartea	10:00-12:00	18:00-20:00
	2021/9/24	ostirala	10:00-12:00	18:00-20:00
	2021/9/25	larunbata	11:00-13:00	19:00-21:00
	2021/9/26	igandea	12:00-14:00	
Portua	2021/9/28	asteartea	10:00-12:00	18:00-20:00
	2021/10/1	ostirala	10:00-12:00	18:00-20:00
	2021/10/2	larunbata	11:00-13:00	19:00-21:00
	2021/10/3	igandea	12:00-14:00	
Puntaldea	2021/9/21	asteartea	10:00-12:00	18:00-20:00
	2021/9/24	ostirala	10:00-12:00	18:00-20:00
	2021/9/25	larunbata	11:00-13:00	19:00-21:00
	2021/9/26	igandea	12:00-14:00	
Zimizarga	2021/9/28	asteartea	10:00-12:00	18:00-20:00
	2021/10/1	ostirala	10:00-12:00	18:00-20:00
	2021/10/2	larunbata	11:00-13:00	19:00-21:00
	2021/10/3	igandea	12:00-14:00	
GUZTIRA 84 ORDU				
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021.				

Datu-bilketa, beraz, udazkeneko ordu-aldaketa baino lehenago burutu ahal izan zen, argi-orduei ahalik eta etekin gehien ateraz eta neurraldi guztiak antzeko baldintzetan egitea bermatuz.

Gainera, pandemiaren hasieratik kalean ibiltzeko eta harremanak izateko osasun- eta lege-baldintza irekienak indarrean zeuden epealdian burutu zen. Euskal Herrian, irailaren 17tik urriaren 30era, oro har, kutsatze-datuak baxuak ziren, ez zegoen kalean musukoaren derrigortasunik, ostalaritzan ez zegoen jendea multzokatzeko mugarik ezta ordutegi murritzapenik, ez zegoen herriz-herri mugitzeko debekurik....

Kaleetan datuak mugikorraren bidez bildu ahala, aurrez finkatutako gutxieneko solaskide-kopurua gainditzea bermatu zen eta, aldi berean, erabileraren datuen akats-tartea $\pm 3,5$ edo txikiagoa zela ziurtatu (%95eko konfiantza-mailarekin).

4.3 EMAITZEN ADIERAZGARRITASUNA

Honako hauek dira ikerketaren datu estatistiko zehatzak:

- **Unibertsoa:** Hondarribiko kaleetan entzun daitezkeen elkarrizketak.
Mugikortasun handiko eremua da kalea, eta ez dago unibertso hori osatzen duten kideen zerrenda ezagutzerik. "Hala bada, ezinbestekoa da laginak erabiltzea; hau da, unibertso osoari buruzko ondorioak ateratzeko, nahitaezkoa da unibertsoaren zati bat ikertzea" (Juaristi, 2003, 65.or.).
- **Lagina:** Behatu diren **4.979 elkarrizketek** eta horietan solaskide izan diren **13.646 solaskidek** osatu dute lagina.
- **Akats-tartea**¹⁰: $\pm\% 0,6$ koa elkarrizketen lagin osoarentzat, % 95,0ko konfiantza-mailan eta $p=\%16,3$ ¹¹ izanik.

Beraz, datu estatistiko sendoak jasotzen dira txostenean.

¹⁰ Erabat ausazkoak diren laginketei egozgarria. Akats-tartea kalkulatzeko, bi datu erabili dira: neurketan behatutako elkarrizketa-kopurua eta udalerriko ezagutza-datuak (hiztunak eta elebidunen proportzioa). Ikus "Laginaren kalkulurako tresna": <https://soziolinguistika.eus/eu/lagina/>
Lagin-akatsa kalkulatzeko eredu matematikoaz gehiago jakin nahi izanez gero, jo (Yurramendi eta Altuna 2009) edota (Yurramendi et al. 2013) txostenetara.

¹¹ Behatutako elkarrizketen artean euskarazko elkarrizketetan parte hartu duten solaskideek osatu duten ehunekoa.

4.4 LAGINARI BURUZ

Ikerketa honetan, Hondarribiko kaleetan behatutako 13.646 solaskideak zein hizkuntzatan hitz egiten ari ziren jaso da, aurreko atalean zehaztu bezala. Metodologiaren ezaugarriak kontuan izanda, ezin da jakin behatu diren pertsona horiek Hondarribiko biztanleak diren ala ez.

Nolanahi ere, udalerriko errealtatera hurbiltzeko asmoz, bertako biztanleriaren ezaugarriekin alderatuko ditugu behatutako solaskideen ezaugarriak, atal honetan. Horrela, begiratuko da ea behatutako lagina udalerriko biztanleriarekiko zer-nolako hurbilketa den, hau da, lagingaren ezaugarriak hondarribiarren ezaugarriekin bat egiten duten, horrek lagunduko baitu emaitzen interpretazioan. Azterketa hori bi aldagai kontuan hartuta egingo da, alde batetik sexua eta, bestetik, adina.

Bestalde, datozen azpi-ataletan, Hondarribiko kale-neurketen azken aurreko edizioako lagingarekin ere alderatuko da 2021ekoa. Izan ere, bilakaera-datuen interpretaziorako, lagungarri da ezagutzea Hondarribiko kaleetan urterik urte behatu diren solaskideen profila.

Bide batez, garrantzizkoa da kontuan izatea datu-bilketa egin den ordu-kopurua. Hondarribiko kale-neurketaren aurreko edizioan 84 orduko datu-bilketa burutu zen; 2021ean, ere, 84 ordukoa izan da. Halere, bereziki handiagoa da azken ikerketan behatutako solaskideen kopurua (2016an 10.347 pertsona 2021ean 13.646). Ondorioz, sendotasun handiagoa eskuratu da Hondarribiko kaleetako hizkuntza-erabileraz aritzeko¹².

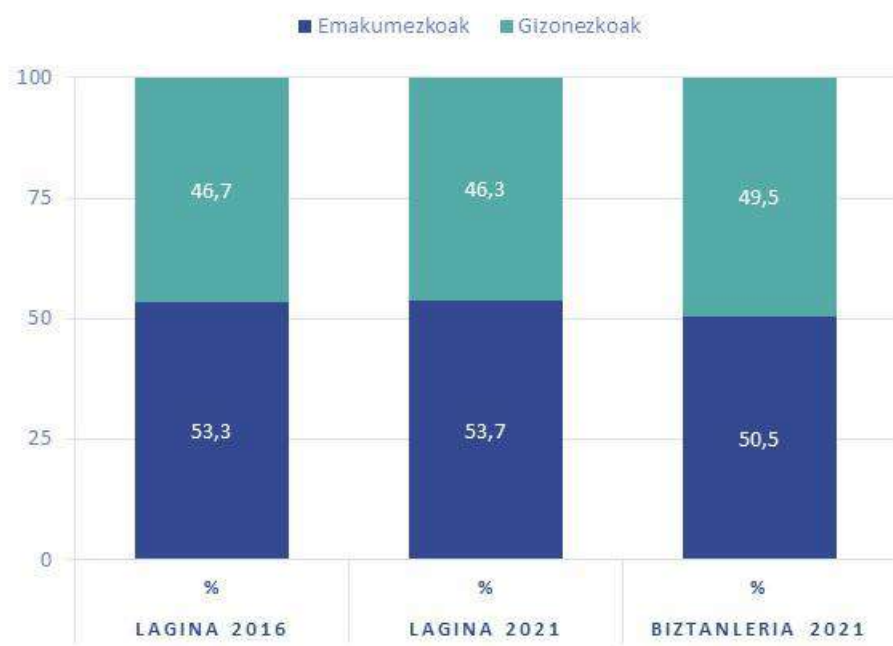
Gauza bera gertatu da Euskal Herriko 2021eko edizioan ere. Inoiz baino ordu gehiagotan behatu ahal izan da (guztira 7.637 ordu), eta, horri esker, inoizko pertsona kopururik handienaren berri izan da (Altuna Zumeta, Iñarra Arregi, eta Basurto Arruti 2022).

¹² 2016ko neurketaren akats-tartea, esaterako, handiagoa izan zen: "±%1,62koa elkarriketen laging osoarentzat, %95,0ko konfiantza mailan" (Soziolinguistika Klusterra, 2017).

4.4.1 Laginaren eta biztanleriaren osaketa, sexuaren arabera

Hondarribiko biztanleriaren % 50,5 emakumezkoak dira EUSTATEk emaniko 2021eko erroldako datuen arabera. Urte berean egindako hizkuntzen erabileraren neurketako laginean jasotako datua zertxobait altuagoa da (% 53,7), eta, 2016an egindako ikerketaren lagina ere, hala izan zen (% 53,3).

1. Grafikoa eta taula. LAGINA ETA BIZTANLERIA SEXUAREN ARABERA. HONDARRIBIA 2021 (%)

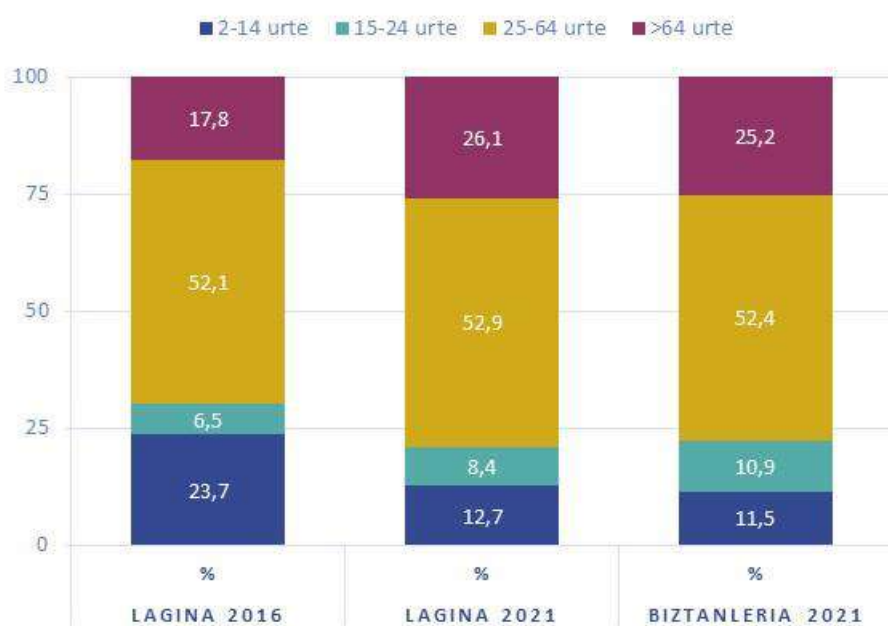

	Lagina 2016		Lagina 2021		Biztanleria 2021	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Emakumezkoak	5.516	53,3	7.329	53,7	8.541	50,5
Gizonezkoak	4.831	46,7	6.317	46,3	8.375	49,5
GUZTIRA	10.347	100,0	13.646	100,0	16.916	100,0
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021; EUSTAT, Biztanleria eta Etxebizitzaren zentsua, 2021						

4.4.2 Laginaren eta biztanleriaren osaketa, adinaren arabera

Hondarribian eginiko 2021eko ikerketa honetako laginean pisu handiena hartu dute biztanle helduek (% 52,9), ondoren adinekoek (% 26,1), jarraian haurrek (% 12,7) eta azkenik gazteek (% 8,4).

2. Grafikoa eta taula. LAGINA ETA BIZTANLERIA ADINAREN ARABERA. HONDARRIBIA 2016, 2021 (%)

Adin-taldea	Lagina 2016		Lagina 2021		Biztanleria 2021	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
2-14 urte	2.447	23,7	1.727	12,7	1.938	11,5
15-24 urte	674	6,5	1.143	8,4	1.848	10,9
25-64 urte	5.387	52,1	7.221	52,9	8.871	52,4
>64 urte	1.839	17,8	3.555	26,1	4.259	25,2
GUZTIRA	10.347	100,0	13.646	100,0	16.916	100,0
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021; EUSTAT, Biztanleria eta Etxebizitzaren zentsua, 2021						

Lagina biztanleekin alderatuz, honakoa ikus daiteke:

- **Laginak bat egiten du biztanleriaren osaketarekin.** Oso alde txikiak topatu daitezke lagina eta biztanleriaren artean: gazteak zertxobait gutxiago dira laginean biztanleriaren osaketarekin alderatuta (% 8,4 lagina, % 10,9 biztanleria).

Euskal Herrian orokorra izan da haurrek biztanlerian duten baino pisu handiagoa hartzea laginean (Altuna Zumeta, Iñarra Arregi, eta Basurto Arruti 2022), baina hori ez da Hondarribian topatu.

2016an eta 2021ean egindako ikerketako laginen datuei erreparatuz gero, azpimarratu behar da haurren presentziak nabarmen egin duela behera (% 23,7 2016an, % 12,7 2021ean). Aldiz, adinekoen presentziak gora egin du (% 17,8 2016an, % 26,1 2021ean). Bi aldaketa horiek azaltzen dute batetik, joera orokorrarekin egon den aldentzea, eta bestetik, biztanleriaren osaketara egon den gerturatzea.

Eta oso kontuan hartzekoa dira aldaketa horiek hizkuntzen kale-erabilerak izan duen bilakaera ulertzeko Hondarribian. Izan ere, haurrek erabili ohi dute euskara gehien (hala gertatu zen baita 2016ko ikerketan), eta nabarmen haur gutxiagorekin egin da topo 2021ean Hondarribiko kaleetan.

4.4.3 Laginearen osaketa, ibilbideen arabera

Laginearen ibilbideen arabera banaketari dagokionez, gogoratu behar da oso ohikoa dela desorekak egotea ibilbideen artean, kalean ibiltzen den jende-kopurua aldatu egiten baita ibilbide batetik bestera.

Hondarribian, laginean presentzia handiena duen ibilbidea Portua izan da (% 29,6), eta ondoren Puntaldea eta Akartegi kokatu dira (% 21,8 eta % 17,4, hurrenez hurren).

3. Grafikoa eta taula. LAGINAREN BILAKAERA, IBILBIDEKA. HONDARRIBIA 2016, 2021 (%)

	Lagina 2016		Lagina 2021	
	Abs.	%	Abs.	%
Akartegi	1.809	17,5	2.380	17,4
Alde Zaharra	1.688	16,3	1.744	12,8
Amute Kosta	1.461	14,1	1.228	9,0
Portua	2.663	25,7	4.032	29,6
Puntaldea	1.683	16,3	2.972	21,8
Zimizarga	1.043	10,1	1.290	9,5
GUZTIRA	10.347	100,0	13.646	100,0
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021; EUSTAT, Biztanleria eta Etxebizitzaren zentsua, 2021				

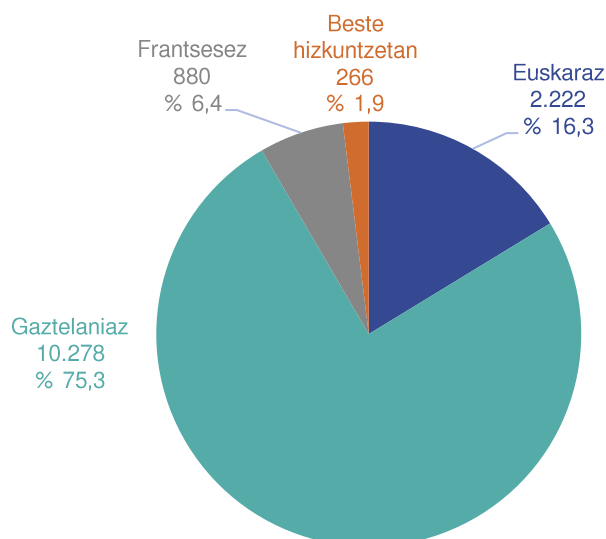
5 HIZKUNTZEN KALE ERABILERA

5.1 DATU OROKORRA (2021)

Ikerketa-garaian, Hondarribiko kaleetan topatutako lagunen % 16,3 euskarazko elkarrizketetan ari ziren. Gainerakoak gaztelaniazko (% 75,3), frantsesezko (% 6,4) eta beste hizkuntza batzuetako elkarrizketetan ari ziren (% 1,9)¹³.

Hondarribiko kasuan, azpimarratu behar da herriko kaleetan behatutako frantsesaren presentzia esanguratsua, eta, baita, beste hizkuntzen presentzia (ia bi puntukoa), ziur asko bi estatuen arteko mugaren ondorioz eta ezaugarri turistikoa izatearen eraginez.

4. Grafikoa eta taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERA. DATU OROKORRA. HONDARRIBIA 2021 (%)

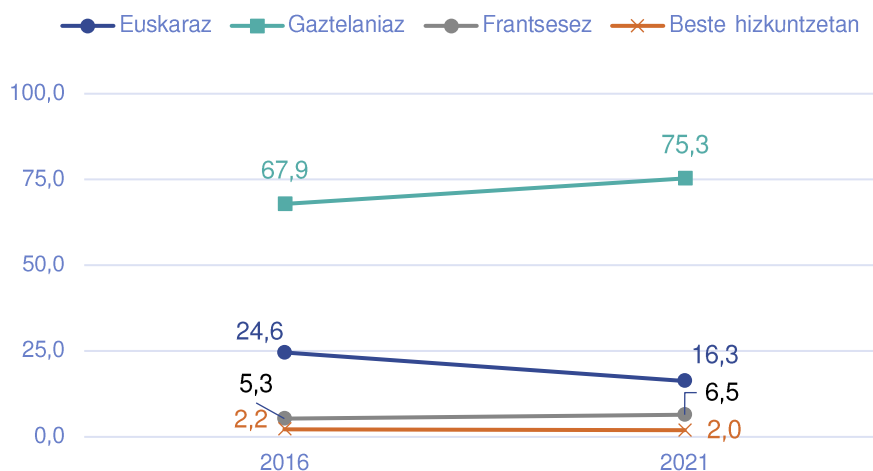
	Lagina	Erabilera %
Euskaraz	2.222	16,3
Gaztelaniaz	10.278	75,3
Frantsesez	880	6,5
Beste hizkuntzetan	266	2,0
GUZTIRA	13.646	100,0
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021.		

¹³ Gogora ekarri behar da emaitzen adierazgarritasuna aurkeztu den atalean esan den bezala (4.3 atala), Hondarribiko behaketan $\pm\%$ 0,6koa izan dela akats-tartea, eta, beraz, emaitzetan gorabeherako tarte hori kontuan hartu behar dela.

5.2 BILAKAERA (2016 – 2021)

2021eko neurketa udalerrri honetan egin den bigarrena da. Jarraian, azken bost urteetan Hondarribian euskararen erabilerak izan duen bilakaera erakusten da.

5. Grafikoa eta taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERAREN BILAKAERA. HONDARRIBIA 2016-2021 (%)

Hizkuntza	2016	2021
Euskaraz	24,6	16,3
Gaztelaniaz	67,9	75,3
Frantsesez	5,3	6,5
Beste hizkuntzetan	2,2	2,0
GUZTIRA	100,0	100,0
Lagina	10.347	13.646
Iturria. Soziolinguistika Klusterra. Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021.		

2016tik 2021eko epean, zortzi puntuko beherakada behatu da euskararen erabileran Hondarribiko kaleetan (% 24,6 2016an, % 16,3 2021ean).

Hondarribiko joera beherakorra ulertzen lagun dezake behatutako solaskideen profilari begiratzeak, aldaketak egon baitira 2016tik 2021era: nabarmen haur gutxiago behatu dira azken behaketan (ikus 4.4.2 atala), eta beraiek dira euskara gehien erabiltzen dutenak (ikus 7.3 atala). Ibilbideetan jasotako laginen bilakaerek ere eragina izan dute, izan ere, Puntaldean nahiz Portuan solaskide gehiago entzun da hizketan 2021eko neurraldian, eta horietan behatu da, zehazki, erabileraren jaitsiera garrantzizkoa (ikus 6.2 atala). Bi faktore horiek azal dezakete, hein batean, zortzi puntuko beherakada orokorra behatu izana euskararen kale-erabilerari Hondarribian.

Horrez gain, aipagarria da frantsesaren erabilerak puntu bateko igoera izan duela bost urteotan, 2016ko % 5,3tik, 2021eko % 6,5era, jakina, estatu arteko mugaren bi aldeetako biztanleen artean harremana indartzearen seinale izan daitekeena.

5.3 UDALERRIKO INGURU SOZIOLINGUISTIKOA

Herriko kaleetan egiten den hizkuntzen erabilera aztertzeke eta errealitate hori hobeto ulertzeke udalerriko zenbait aldagai soziolinguistiko aintzat hartzea ezinbestekoa da.

Atal honetan, kaleko erabilerarekin batera populazioarekin zuzenean loturiko hiru aldagai aztertuko dira: biztanleriaren lehen hizkuntza, etxeko erabilera eta euskaraz aritzeko gaitasuna. Hala aztertu dute Sorolla, Altuna eta Larrea egileek 2019an eginiko *Euskararen erabilerarekin lotura duten faktoreak* izeneko ikerketan (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 11), eta, era berean, biztanleriaren aldagai soziolinguistiko horiek lantzen dira Euskal Jaurilaritzak argitaratzen dituen *Mapa Soziolinguistikoetan* ere (Eusko Jaurilaritza - Gobierno Vasco. Kultura eta Hizkuntza Politika Saila 2020).

Beraz, honako lau aldagai hauek hartu dira aztergai: 1) EUSTATEk ematen duen udalerriko euskara-gaitasuna, hots, zenbat biztanle diren euskaldun, ia euskaldun edo erdaldun¹⁴; 2) biztanleen artean lehen hizkuntza¹⁵ euskara, erdara, euskara eta gaztelania edo beste bat dutenen ehunekoa; 3) etxeko hizkuntzen erabilera¹⁶, euskara, erdara, biak edo beste bat erabiltzen diren alegia; eta 4) ikerketa honetan jasotako hizkuntzen kaleko erabileraren datua.

Atal honen helburua da lau aldagai soziolinguistiko horiek baliatuz udalerriko inguru soziolinguistikoaren argazkia eskaintzea. Aldagai horiek, ordea, ez dira konparagarriak bere horretan, errealitate desberdinen berri ematen dutelako.

Alde batetik, hizkuntza hitz egiten jakitea norberaren ezaugarri kognitiboa da, errealitate psikologiko batutzailea, hizkuntza berriak eskura baitaitezke, lehendik ikasitako beste hizkuntza batzuen ezagutza kaltetu gabe. Erabilera, aldiz, ezaugarri kolektiboa, familiakoa edota soziala da (Vila i Moreno 2021, 26). Esan daiteke, beraz, testuinguru sozial eleaniztun batean, ezagutzak ez duela hizkuntzaren erabilera baldintzatzen, hizkuntza erabiltzeko aukera baino ez baitu sortzen (Vila i Moreno 2021, 26) edo eskaintzen (Ramallo 2020).

Kontuan hartzekoa da, bestalde, desberdintasun metodologiko nabarmenak daudela kale-erabilera, etxeko erabilera, lehen hizkuntza eta euskara-gaitasuna neurtzeko moduan.

¹⁴ Kategoria horiek euskararen jakite-mailari buruz egiten diren lau galderei erantzundakoaren arabera lortu dira: "ulertzen duzu?", "hitz egiten duzu?", "irakurtzen duzu?", eta "idazten duzu?". Aukeran ematen diren erantzunak (ezer ez, nekez, eta ondo) konbinatuz, zazpi hiztun-kategoria sortzen dira, eta zazpi horiek bilduz, guk aurkeztutako hirurak:

		ULERTU	HITZ EGIN	IRAKURRI	IDATZI
EUSKALDUNAK	ALFABETATUAK	Ondo	Ondo	Ondo	Ondo
	ERDI-ALFABETATUAK	Ondo	Ondo	Nekez	Nekez
	ALFABETATUGABEAK	Ondo	Ondo	Ez	Ez
IA EUSKALDUNAK	ALFABETATUAK	Ondo/ Nekez	Nekez	Ondo/ Nekez	Ondo/ Nekez
	ALFABETATUGABEAK	Ondo/ Nekez	Nekez	Ez	Ez
	PASIBOAK	Ondo/ Nekez	Ez	Ez	Ez
ERDALDUNAK		Ez	Ez	Ez	Ez

¹⁵ Ikerketa honetan, EUSTATEk ematen duen ama-hizkuntzaren datua erabiltzen da lehen hizkuntza modura, hots, erakunde horren arabera, 3 urte bete arte ikasten den lehenengo hizkuntza. Lau aukera daude: lehen hizkuntza moduan umetan euskara bakarrik ikasi duten pertsonak, gaztelania bakarrik ikasi dutenak, euskara eta gaztelania ia aldi berean ikasi dutenak eta, azkenik, lehen hizkuntzatzat euskara eta gaztelania ez den besteren bat izan dutenak.

¹⁶ Etxean erabiltzen den hizkuntza etxean gehienetan hitz egiten den hizkuntza da. Atal honetan, lehen hizkuntzarako erantzun berberak onartzen dira: euskara, gaztelania, biak edo besteren bat (EUSTAT).

Laburbilduz, aztertzen ari garen aldagai horien arteko alderaketak oso tentuz hartu beharrekoak dira, honako arrazoi hauek tarteko:

- **Kale-erabilera behaketa bidez jasotzen da**, beraz, hizketan ari dena horretaz konturatu ere ez da egiten; **etxeko erabilera-datua**, aldiz, **inkesta bidez jasotzen da**, eta norberak ematen du bere etxean hitz egiten duen hizkuntzaren inguruko informazioa.
- **Kale-erabileran ez da ezinbestean udalerrian bizi direnen erabilera** islatzen bere horretan, kalean behaturiko elkarrizketen erabilera jasotzen baita, izan bertan erroldatutako biztanleen ala ez.
- **Kale-erabilera gertuko artekoa** izan ohi da, eta, sarritan, adinkide berekoen artean gertatzen da. Aldiz, **etxeko erabilera familia eremukoa da**, normaletan belaunaldi ezberdinen artekoa (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 16).

Nolanahi ere, azaldutako ñabardura horiek kontuan izanda ere, aurrez egin diren ikerketen arabera, esan daiteke honako korrelazio hauek izan, badirela:

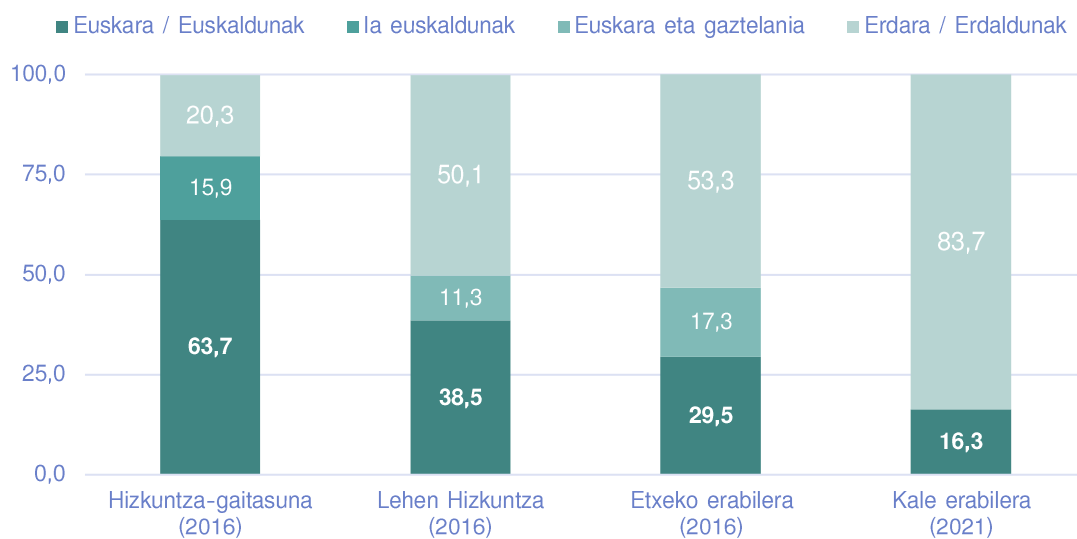
- **Zenbat eta udalerri euskaldunagoa izan orduan eta handiagoa da euskararen kale-erabilera.** Baina, banaketa hori ez da lineala eta ez uniforme, eta udalerrien artean hizkuntza portaerari buruzko desberdintasunak ageri dira (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 12).
- **Lehen hizkuntza modura euskara jaso dutenen proportzioa handia den udalerrietan, gehienetan, are eta handiagoa da euskararen kale-erabilera.** Lehen hizkuntzaren proportzioak behera egin ahala, hala egiten du euskararen erabilerak (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 15).
- **Zenbat eta handiagoa izan etxeko erabilera, orduan eta handiagoa da kaleko erabilera.** Nabarmenezkoa da bestalde, kaleko erabilera etxekoa baino altuagoa dela udalerri gehienetan. Gainera, alde hori ez da murritzten etxean euskaraz asko hitz egiten den udalerrietan (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 16).
- **Ezagutza, kale-erabilera, lehen hizkuntza eta etxeko erabilera:** aldagai soziolinguistikoen euskarari dagokion datuetan, balio altuenetik txikienera hurrenkera hori da ia udalerri guztietan ohikoena (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 19).

Beraz, azertu ditzagun Hondarribiko udalerrian bildu diren aldagai soziolinguistikoen datuen arteko harremana.

5.3.1 Hondarribiko aldagai soziolinguistikoak

Hondarribiko aldagai soziolinguistikoak aztertuz (6. grafikoa eta taula), ikus daiteke aldagai horien artean balio altuena euskara-gaitasunak duela (% 63,7), ondoren lehen hizkuntzak (% 38,5), segidan etxeko erabilerak (% 29,5), eta azkenik, alde nabarmenarekin kaleko erabilerak (% 16,3).

6. Grafikoa eta taula. HIZKUNTZA-GAITASUNA, LEHEN HIZKUNTZA, ETXKO ERABILERA, KALE-ERABILERA ETA MATEMATIKOKI ESPERO DAITEKEEN ERABILERA. HONDARRIBIA 2016-2021. (%)

	Hizkuntza-gaitasuna (2016)	Lehen Hizkuntza (2016)	Etxeko erabilera (2016)	Kale erabilera (2021)
Euskara / Euskaldunak	63,7	38,5	29,5	16,3
Ia euskaldunak	15,9	-	-	-
Euskara eta gaztelania	-	11,3	17,3	-
Erdara / Erdaldunak	20,3	50,1	53,3	83,7
GUZTIRA	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>GUZTIRA, Abs.</i>	25.787	25.787	25.787	13.646
Iturria. EUSTAT, Biztanleria eta Etxebizitzaren zentsua, 2016; Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021.				

Euskara-gaitasunari dagokionean, ikus daiteke Hondarribiko biztanleen artean ia hiru laurdenak direla euskaldunak, zehazki, % 63,7; beste % 15,9k euskara ulertzen dute. Beraz, hamar biztanletatik zortzi dira euskaraz hitz egiteko -edo gutxienik ulertzeko- gai.

Gaitasun hori kontuan izanda, VI. Mapa Soziolinguistikoak **3. gune soziolinguistikoan** kokatzen du Hondarribia (% 50-80 udal-gaitasuna) (Eusko Jaurlaritza - Gobierno Vasco. Kultura

eta Hizkuntza Politika Saila 2020, 39)¹⁷. Mapa horrek ondoren zehazten den informazioa eskaintzen du 3. gune hori ezaugarritzeko:

“Hirugarren gune soziolinguistikoko udalerrietan 496.134 pertsona bizi dira, EAEko biztanleria osoaren laurdena (% 24,1). Horietatik 316.976 dira euskaldunak (% 63,8), hau da, euskaldun guztien herena baino gehiago (% 37,5). Bizkaiko eta Gipuzkoako 90 udalerri daude hirugarren gune soziolinguistikoan. 20.000 biztanle baino gutxiagoko udalerriak dira, Durango, Zarautz, Arrasate eta Eibar izan ezik. Industria indartsua duten udalerriak dira horietako asko, tamaina ertainekoak eta komunikazio-ardatz nagusietan kokatuak.”

(Eusko Jaurlaritzaren - Gobierno Vasco. Kultura eta Hizkuntza Politika Saila 2020, 41).

Testuinguru horretan kokatzen da Hondarribia, hau da, 16.916 biztanleko udalerria da, industria-sare aktiboarekin eta Irunen eraginpeko komunikazio-bidean.

Udalerriko **euskara-gaitasunaren** eta **lehen hizkuntzaren artean** aldea izatea ohikoa da, diferentzia horretan islatzen baita euskarak izan duen irabazia azken 30-40 urte inguruan, hezkuntza-sistemaren eta helduen ikasketa-prozesuen bitartez. Hondarribian ere, biztanleriaren % 63,7ak euskara gaitasuna du eta horietatik % 49,8ak lehen hizkuntza modura jaso du euskara (euskara edo euskara eta gaztelania batera); azpimarragarria da, beraz, bertako biztanleriaren parte oso esanguratsuak (% 13,9) euskara bigarren hizkuntza modura ikasi duela, eta, beraz, euskararen ezagutzaren aldeko irabaziak direla. Era berean, **gaitasuna** eta **etxeko erabileraren** artean ere aldea izatea oso ohikoa da, izan ere, arestian esan bezala, etxeetan belaunaldi desberdinetako kideak elkartzen dira. Sarri asko, kide horiek euskara-gaitasun desberdina dute, edota horietako batzuk gaztelaniaz euskaraz baino errazago hitz egiten dute, eta, beraz, etxe askotan ez dira betetzen euskararen erabileran bereziki eragiten duten faktoreak: harreman-sarea eta erraztasuna (Aizpurua Espin 2018, 44).

Lehen hizkuntzaren eta **etxeko erabileraren** datuek gertutasun handiagoa izan ohi dute; Hondarribian, lehen hizkuntza euskara edo euskara eta gaztelania dutenek biztanleriaren % 49,8 osatzen dute eta etxeko erabileran euskara edo biak erabiltzen dituztenak % 46,8 dira. Hau da, esan daiteke, etxeko kideen artean, zenbat eta gehiago izan euskara lehen hizkuntza modura dutenak orduan eta erabilera handiagoa izango dela etxeko giroan. Harreman hurbileko hori, Hondarribian bezala, ia udalerri guztietan gertatzen da (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 19).

¹⁷ Herriko ezagutza-datuak ez ezik, lehen hizkuntzaren, etxeko erabileraren eta kale-erabileraren emaitza enpirikoetan oinarrituz, “Euskarak gaztelaniaz bezainbesteko presentzia (EG)” duen udalerrien multzoan kokatzen da (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 24). Multzo soziolinguistiko hori 2016ko Inkesta Soziolinguistikoko eta 2017-2018 urte bitartean egindako udal neurketen emaitzak aintzat hartuz osatu zen, “Euskararen erabilerarekin lotura duten faktoreak. Udalerri mailako analisia. Laburpena eta ondorioak” izeneko txostenean (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019).

Nolanahi ere, azpimarratu behar da multzo horretako udalerrien batezbestekoetatik gorakoak direla Hondarribiko hizkuntza-gaitasunaren, lehen hizkuntzaren, etxeko erabileraren eta kale-erabileraren datuak (3. taula - Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 19).

Matematikoki espero daitekeen euskararen erabileraz, erabilera isotropikoaz

Arestian zehazturiko lau aldagai soziolinguistikoez gain, bada kaleko erabilera ulertzeko interesgarri izan daitekeen bosgarren bat ere, hain zuzen, J.L. Alvarez Enparantza Txillardegiren eredu matematikoan (2001) oinarritutako erabilera isotropikoa. Datu horrek, elebitasun sozialeko eremutan, bi hizkuntzen ezagutza unibertsala ez denean, biztanleek duten hizkuntzak erabiltzeko aukera azaltzeko balio du. Hau da, eredu horren bitartez, egoera hipotetiko eta gune jakin batean, matematikoki espero daitekeen euskararen erabilera kalkula daiteke, eremu horretako elebidun dentsitatea kontuan izanda, euskaldunek euskaldunekin beti euskaraz egingo dutela planteatuta (euskararekiko leialtasun erabatekoa dutelakoan) eta hizketaldian parte hartzen duten balizko taldeen pisua aurreikusita.

Eredu hori aintzat hartuta, eta egoera hipotetiko hori udalerriaren kasura egokituta, Hondarribiko udalerriko *erabilera isotropikoaren* kalkulua berritu da ikerketa honetan¹⁸, euskal hiztunen hizkuntza-hautua, neurri batean behintzat, ulertzen lagun dezakeelakoan.

Kalkuluak eginda, hortaz, % 33koa da baldintza hipotetiko horietan Hondarribiko euskararen erabilera isotropikoa (edo espero daitekeen erabilera), kontuan izanik udalerriko biztanleen euskaldunen ehunekoa % 63,7koa dela. Beraz, behatutako erabilera erreala (% 16,3) matematikoki espero daitekeen erabilera baino baxuagoa da.

Alabaina, badira datu hipotetiko horretatik kale-erabileraren datu erreala beherantz aldentzeko arrazoiak, besteen artean, honako hauek: alde batetik, kaleko harreman sozialak zorizkoak ez izatea nagusiki. Hortaz, gerta daiteke harreman horietan aurrez ezarritako hizkuntza-erabileraren ohituretan hizkuntza bat edo bestea gailentzea. Beste alde batetik, kontuan izan behar da euskaldunek euskaldunekin elkartzekoan beti euskaraz egitea (% 100eko leialtasuna) ia ezinezkoa dela, sarri, solaskideen inguruko informazioa ez-nahikoa delako, (Iriberrí eta Uriarte 2012, 201)¹⁹, euskaraz egiteko erosotasunik ez dutelako edo euskaraz aritzeko sarerik edo konfiantzazko giro nahikorik ez dutelako (Amorrortu, Goirigolzarri, eta Ortega 2021, 24).

Beraz, laburbiltzeko, esan daiteke udalerriko euskararen ezagutza-datua kalean egiten den erabileraren iragarle ona izan daitekeen arren (udalerrian zenbat eta euskaradun gehiago izan orduan eta euskararen erabilera handiagoa espero daiteke), beste aldagai batzuk ere aintzat hartu behar direla, ezinbestez, hizkuntzen erabileraren konplexutasuna ulertzeko. Gainera, baldintza soziolinguistikoetara mugatu gabe, faktore sozioekonomikoak eta soziodemografikoak ere adierazgarriak izan daitezke (nahiz eta azterketa honetan ezin ditugun nahi bezala kontuan izan).

¹⁸ Eragiketa matematiko zehatza honako formula honen bitartez osatzen da: $PB = mB (w2ex2 + w3ex3 + w4ex4)$, non: PB = euskararen erabilera-maila; $W2$ = bikoteen pisua, $W3$ = hirukoteen pisua, $w4$ = laukoteen pisua; mB = euskararekiko leialtasuna, ex = elebidunen proportzioa. Gaian sakontzeko, ikus (Alvarez Enparantza, Txillardegí 2001) eta (Isasi eta Iriarte 1998).

¹⁹ Besteak beste, gogora daiteke Euskaraldiaren ariketa sozialaren gakoetako bat dela txaparen erabilera. Hau da, txaparen bidez, solaskideak euskara ulertzen duela jakin daiteke, eta hori ezagutzea faktore erraztailea da hiztunarentzat, euskara erabil dezan.

MUGIMENDU MIGRATZAILEEN ERAGINA

Hizkuntza gutxituen biziberritze-prozesuetan lurraldeko aldagai demografikoek duten garrantzia txosten honetan nabarmendu da, esate baterako, euskaraz hitz egiten duten biztanleriaren sexuaren, adinaren²⁰ edo migrazioen²¹ garrantziaz jabetzeko. Azken aldagai horrek (migrazio-fenomenoak) herriko kaleetan duen eragina kontuan izatekoa da dagoeneko gaur egungo datuak aztertzeko; zalantzarik gabe, are eta hurbilagoetik begiratu beharko dira aurrerantz, aurreikus daitekeen migrazio-fenomenoaren goranzko joera baieztatzen bada.

Esate baterako, gogoratu behar dira iragan hurbileko honako bi fenomeno nagusiak: euskararen lurraldean XX. mendean Estatu Espainiarretik Euskal Herrira heldutako migrazioaren eragina (Ruiz Olabuenaga eta Blanco 1994) eta, berriki, XXI. mendean hasierarekin batera, jatorri atzeritarreko immigrazioa. Azken fenomeno horren ondorioz, Euskal Autonomia Erkidegoan % 11,7koa da biztanleria horren dentsitatea (Aierdi, Uranga, eta Iñarra 2021, 14)²², eta aurreikusi daiteke 100etik gora hizkuntzek dutela presentzia gure artean, biztanle horien jatorrizko estatuan hitz egiten diren hizkuntzak identifikatuta²³.

Aipatu behar da herriko kaleetan hizkuntza horien presentzia apala dela, oro har, gaur, gaurkoz: Euskal Herrian, beste hizkuntzen erabilera 2,8koa izan da²⁴, duela bost urte behatu zenaren pare (% 2,7 2016an % 2,8 2021ean). Hondarribian, 2021eko datuen arabera, jatorri atzeritarreko biztanleria % 8,9 da²⁵, eta euskara, gaztelania eta frantsesa ez diren beste hizkuntzen erabilera % 2koa izan da (2016ko datua: % 2,2), oso presentzia txikia, beraz. Dirudenez, horren arrazoiak izan daiteke aloglotoen (ez euskara ez gaztelania) migrazioak kaleko elkar eraginetan presentzia txikia izatea (oraingoz). Berez, ez gaztelania ez euskara hitz egiteak ez luke halako baldintza esturik jarri beharko bertako hizkuntza aukeratzekoan (hizkuntza ofizial biak arrotzak baitzaizkie), ez bada nagusitasun edo erabilgarritasun irizpideen ondorioz.

Aipaturiko ezaugarri hori garrantzizkoa izan daiteke, alegia migratzaileen begietara euskara interesgarria izan arren, gaztelaniaren ondoan beharrezkoa ez izatea (Uranga eta Aierdi 2021, 35). Beraz, komunitateen arteko konfluentzia gertatu ahala, ikusi beharko da zer bilakaera hartzen duen euskararen erabilerak. Hor bada, noski, kohesio sozialari begirako erronka, eta

²⁰ Ikus, adinari dagokionean, besteak beste, UNESCOk haurrenganako hizkuntzaren transmisioari ematen dion garrantzia hizkuntza zaurgarri modura sailkatzeko irizpideetan (Moseley 2010).

²¹ Bizindar etnolinguistikoaren teoriaren baitan ere migrazioen datuen garrantzia esplizituki identifikatzen da (Giles et al. 1977).

²² Ikerketa horretan, jatorri atzeritarreko biztanleria honako hiru talde hauek osatzen dute: Estatu espainiarrean jaio eta atzerriko nazionalitatea dutenak, atzerrian jaio eta atzerriko nazionalitatea dutenak eta atzerrian jaio eta nazionalitate espainiarra dutenak.

²³ Soziolinguistika Klusterraren hizkuntzen mapak hipotesi horien arabera egin dira: hizkuntza ofizialak zein diren, hizkuntza hedatuak eta hizkuntza minorizatuak. Ikus <https://soziolinguistika.eus/eu/proiektua/gipuzkoako-hizkuntza-aniztasunaren-mapa/>.

Soziolinguistika Klusterrak orain arte egindako ikerketek Euskal Autonomia Erkidegoko datuak aztertuz egin dira, oraingoz. Nafarroako eta Iparraldeko daturik ez du aztertu orain arte.

²⁴ Nolanahi ere, identifikatu diren joera nagusiak gogoratzea komeni da, udalerri bakoitzak bere berezitasunak dituela jakin arren: Aierdi, Uranga eta Iñarra 2021 lanean ikus daitezke jatorri atzeritarreko biztanleriaren azterketaren ondorioz hipotesi mailan aurreikusitako hizkuntza-aniztasunaren inguruko zehaztasunak. Ikus: Gipuzkoako hizkuntzen mapa:

<https://www.gipuzkoa.eus/eu/web/hizkuntzaberdintasuna/gipuzkoakohizkuntzak/hizkuntzen-mapak>

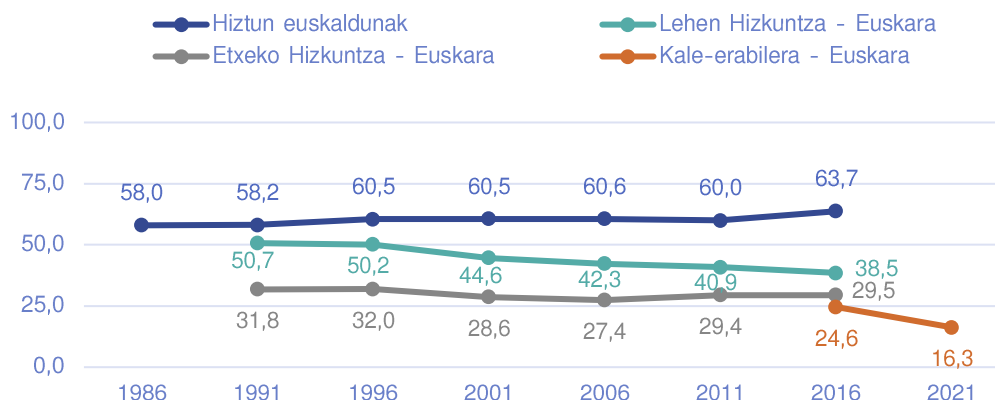
²⁵ Ikuspegi Immigrazioaren Euskal Behatokia: Jatorriko herrialde nagusien arabera. https://ikuspegi.eus/eus/estadisticas/estadisticas_tablas.php

bada, era berean, kohesio linguistikoari begirakoa ere; etorkizunari begira, lanerako alor garrantzitsua, zalantzarik gabe (Sorolla et al, 2019: 41).

Udalerriko aldagai soziolinguistikoen azterketa honi amaiera emateko aipamen labur bat egin nahi diogu udalerriko kaleetan islatzen den biztanleen mugikortasunari. Alegia, udalerrien arteko mugimenduek ere gero eta arreta handiagoa eskatzen ari dira, batez ere, udalerri euskaldunetan (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 39). Gainerako udalerrietan ere, esanguratsuak izan daitezke jardueraren arabera udalerrien arteko mugimenduek, bertan erroldatuak ez diren biztanleen hizkuntzaren eragina kaleetan islatzen baita. Hondarribiko kasuan, aipatu behar da bere hurbiltasun geografikoa dela-eta, Irunen eraginaren pean kokatzen dela, eta baita mugatik gertu ere. Ezaugarri horiek euskararen hizkuntzen erabileran ere eragina izan dezaketela (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 30). Horri erantsi behar zaio, jakina, udalerriko kaleetan turismoak eragin dezakeen alterazioa.

5.3.2 Aldagai soziolinguistikoaren bilakaera

7. Grafikoa eta taula. ALDAGAI SOZIOLINGUISTIKOEN ALDERAKETA. HONDARRIBIA 1986-2021 (%)

	1986	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Hiztun euskaldunak	58,0	58,2	60,5	60,5	60,6	60,0	63,7	-
Lehen Hizkuntza - Euskara	-	50,7	50,2	44,6	42,3	40,9	38,5	-
Etxeko Hizkuntza - Euskara	-	31,8	32,0	28,6	27,4	29,4	29,5	-
Kale-erabilera - Euskara	-	-	-	-	-	-	24,6	16,3
Iturria. EUSTAT, Biztanleria eta Etxebizitzaren zentsua, 1986-2016; Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2011-2021.								

Aztertutako aldagai soziolinguistikoaren bilakaeran azpimarra daitezkeen datuak honako hauek dira:

- **Euskara-gaitasunak** igoera txikia izan du Hondarribian azken hogeita hamar urteetan: % 58koa zen 1986an, eta % 63,7koa 2016an.
- **Lehen hizkuntzari** dagokionean, aldiz, beheranzko joera bat baieztatzen da: 1991ean % 50,7koa zen lehen hizkuntzaren datua, eta % 38,5koa 2016an.
- **Etxeko hizkuntzaren** datua zertxobait egin du behera, % 31,8tik % 29,5era igaro baita urte horietan.
- **Kaleko euskararen erabilera** jaitsi egin da azken 5 urteetan: % 24,6koa izan zen 2016an, eta % 16,3koa izan da 2021ean.

Laburbilduz, esan behar da azken 5 urteetan zortzi puntuko jaitsiera izan duela euskararen kaleko erabilerak, eta gertaera hori testu-inguratu behar dela 20 urteko epean udalerrian bizi diren euskaldunen ehunekoa zertxobait igo arren, lehen hizkuntzaren eta etxeko euskararen erabileraren balioak jaitsi izanarekin.

5.4 BESTE EREMU GEOGRAFIKOETAKO ERABILERAK

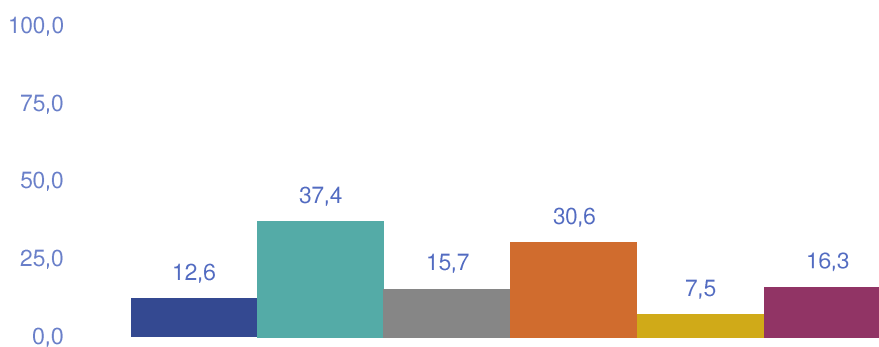
5.4.1 Euskal Herria, herrialdea eta eskualdea

Ondorengo grafiko eta taulan, Euskal Herrian, Hondarribiari dagokion gune soziolinguistikoan (3. gunea), Euskal Autonomia Erkidegoan, Gipuzkoan, Bidasoa Beherean eta Hondarribian jasotako datuak bildu dira.

Hondarribiko euskararen erabilera (% 16,3) Euskal Herriko (% 12,6) eta Bidasoa Behereko (% 7,5) datuen gainetik dago, EAEko datuekin (% 15,7) nahiko paretsu, eta 3. gune soziolinguistikoko (% 37,4) eta Gipuzkoako (% 30,6) datuen behetik dago.

8. Grafikoa eta taula. ERABILERA, LAGINA ETA AKATS-TARTEA. HAINBAT EREMU GEOGRAFIKO. HONDARRIBIA 2021

■ Euskal Herria ■ 3. Gune soziolinguistikoa ■ EAE ■ Gipuzkoa ■ Bidasoa Beherea ■ Hondarribia

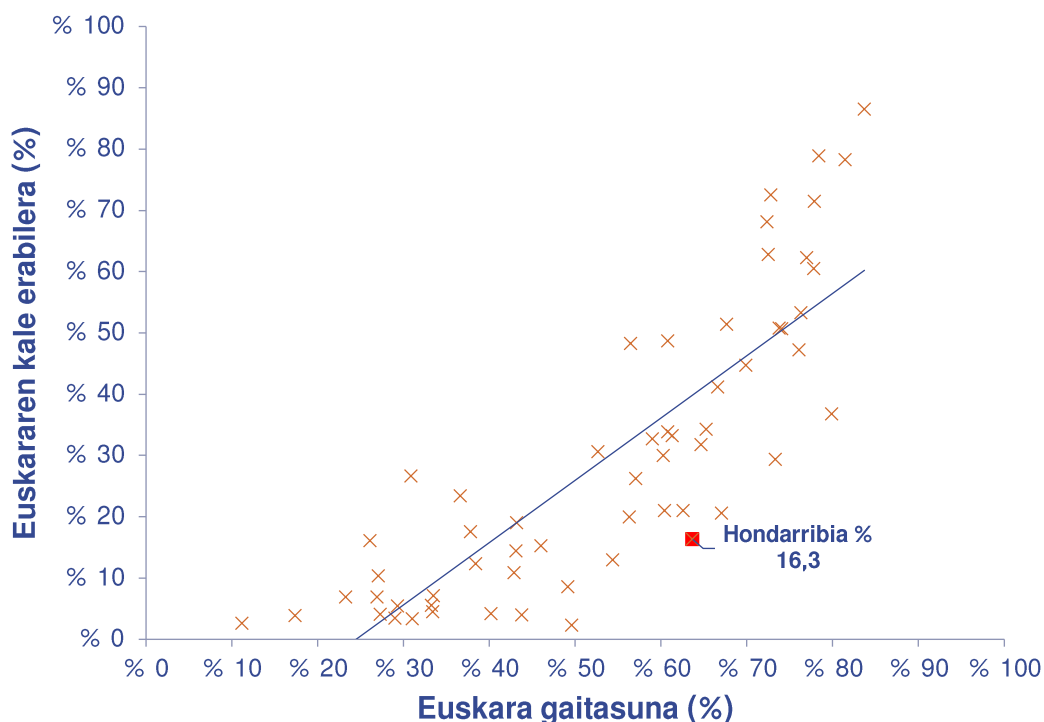

	Biztanleria	Lagina	Erabilera %	Akats-tartea %
Euskal Herria	3.136.258	603.497	12,6	0,3
3. Gune soziolinguistikoa²⁶	540.115	210.105	37,4	1,3
EAE	2.178.619	489.073	15,7	0,3
Gipuzkoa	713.902	249.711	30,6	0,7
Bidasoa Beherea	77.012	23.379	7,5	0,4
Hondarribia	16.916	13.646	16,3	0,6
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021.				

²⁶ 3 gune soziolinguistikoan sailkatzen dira %50 - %80 Euskaldun dentsitatea duten udalerriak (Eusko Jaurlaritzak - Gobierno Vasco. Kultura eta Hizkuntza Politika Saila 2020).

5.4.2 Behatutako udalerrien kale-erabilera hizkuntza-gaitasunaren arabera

1. Irudia. HIZKUNTZEN ERABILERAREN KALE-NEURKETA EGINDAKO UDALERRIETAN EUSKARA-GAITASUNA ETA KALEKO ERABILERAREN ARTEKO ALDERAKETA. HONDARRIBIA, 2021 (%)

Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa, 2021.

Goiko irudian 2021eko edizioan Soziolinguistika Klusterrak udalerritan berariaz egindako *Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa* guztien euskararen erabilera-datua irudikatu da. Bertan, euskararen kale-erabilera eta udalerriko euskara-gaitasuna bi ardatzetan jarri dira harremanetan.

Ikus daitekeen bezala, lotura garbia dago bi aldagai horien artean, esan nahi baita zenbat eta euskara-gaitasun handiagoa izan, orduan eta euskararen kale-erabilera altuagoa nabari dela. Baina, era berean, ikus daiteke harreman hori ez dela erabat lineala, izan ere euskara-gaitasun berbera duten udalerrietan euskararen kale-erabileraren datuak oso desberdinak izan daitezke.

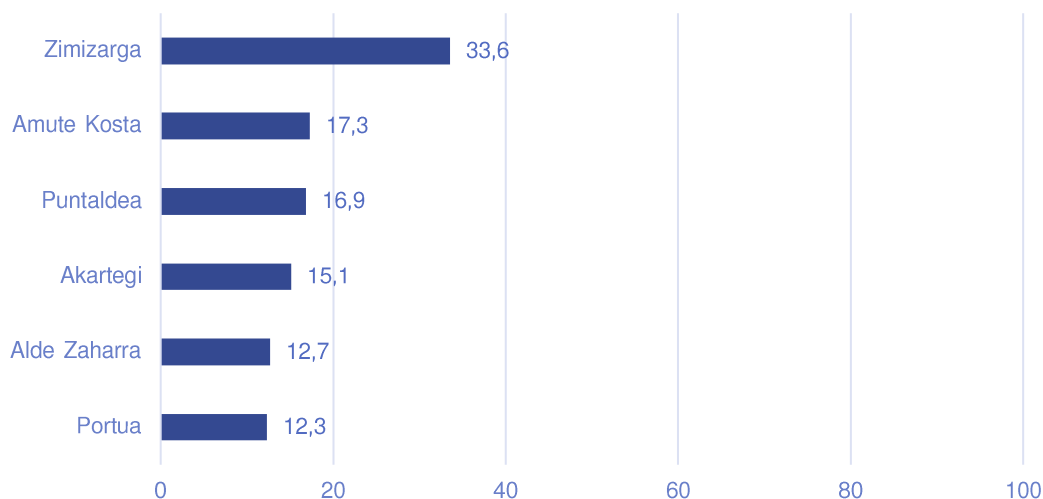
Behatu diren udalerriak kontuan izanda datuei erreparatuz gero, ikus daiteke Hondarribian, euskara-gaitasunari erreparatuz (% 63,7), euskararen kaleko erabilera (% 16,6) joera-marraren oso azpitik dagoela.

6 HIZKUNTZEN KALE ERABILERA, UDALERRIKO IBILBIDEETAN

6.1 DATU OROKORRAK, IBILBIDEETAN (2021)

Herritarrek kalean zer hizkuntza darabilten aztertzeko xedez, herrian bizitza soziala agerikoen den eremuetan egin ohi da behaketa. Eremu horiek zein izango diren zehazteko udalerriko harreman-gune nagusiak kokatzen dira, eta jarraitu beharreko ibilbideak identifikatzen dira, udaleko teknikariekin elkarlanean. Hondarribiko kasuan, bost ibilbidetan zehaztu dira. Ibilbide horietan jasotako datuak ondorengo grafiko eta taulan ikus daitezke:

9. Grafikoa eta taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERA IBILBIDEAREN ARABERA. HONDARRIBIA 2021 (%)

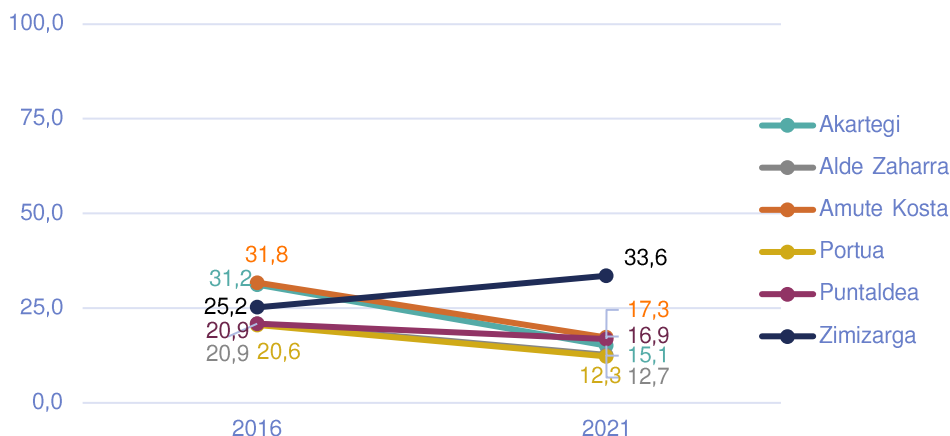

	Portua	Alde Zaharra	Akartegi	Puntaldea	Amute Kosta	Zimizarga
Euskaraz	12,3	12,7	15,1	16,9	17,3	33,6
Gaztelaniaz	77,4	72,0	77,8	76,0	77,9	64,7
Frantsesez	7,6	12,0	5,5	6,0	3,0	1,3
Beste hizkuntzetan	2,7	3,3	1,6	1,1	1,8	0,5
GUZTIRA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Lagina</i>	4.032	1.744	2.380	2.972	1.228	1.290
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021.						

Datuei erreparatuta ikus daiteke Zimizargan entzun dela gehien euskara (% 33,6), eta gainerako ibilbideetan 12-17 puntukoa izan da erabilera. Aipagarria da laginaren aldetik presentzia txikiena duen bigarren ibilbidean jaso direla erabilera-datu altuenak. Aitzitik, presentzia handiena duen ibilbidean, Portuan hain zuzen ere, jaso dira daturik apalenak (% 12,3).

6.2 BILAKAERA (2016 – 2021)

10. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA IBILBIDEKA. HONDARRIBIA 2016-2021 (%)

Ibilbidea	2016	2021
Akartegi	31,2	15,1
<i>Lagina</i>	1.809	2.380
Alde Zaharra	20,9	12,7
<i>Lagina</i>	1.688	1.744
Amute Kosta	31,8	17,3
<i>Lagina</i>	1.461	1.228
Portua	20,6	12,3
<i>Lagina</i>	2.663	4.032
Puntaldea	20,9	16,9
<i>Lagina</i>	1.683	2.972
Zimizarga	25,2	33,6
<i>Lagina</i>	1.043	1.290
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021.		

Bilakaerari dagokionez, aipagarria da euskararen erabilerak Zimizargan 8 puntu egin duela gora 2016tik 2021 bitartean (% 25,2tik % 33,6ra), hain zuzen, erabilerak gora egin duen ibilbide bakarra da berori.

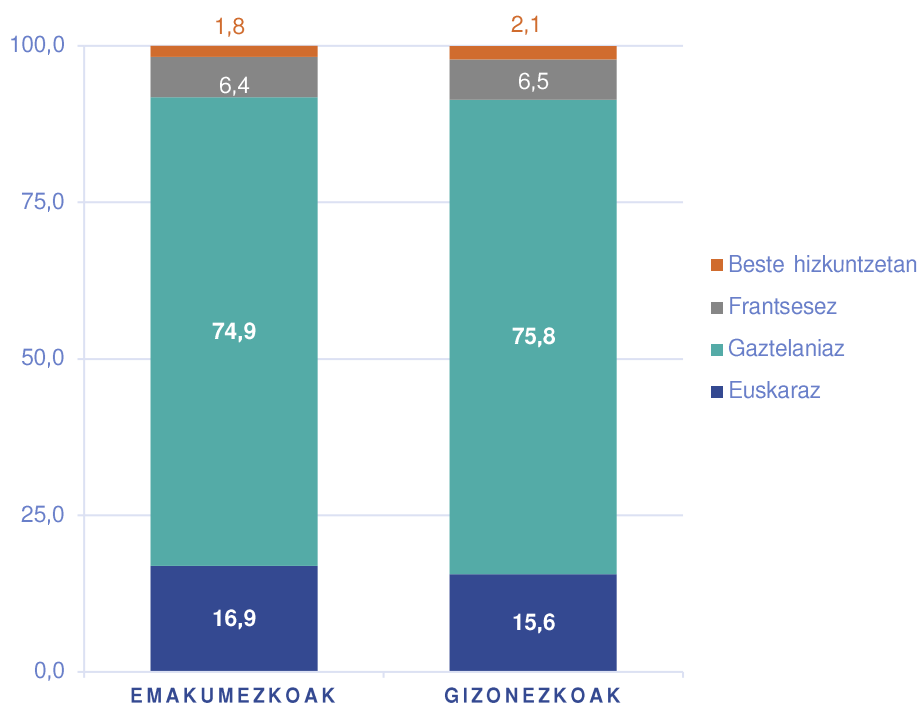
Gainerako ibilbide guztietan, ordea, euskararen erabilerak behera egin du. Bereziki aipagarria da Akartegin eta Amute Kostan gertatu diren jauziak, erdira (edo ia) jaitsi baitira euskararen erabilerak (% 31,2tik %15,1edra, eta % 31,8tik % 17,3ra, hurrenez hurren). Alde zaharrean eta Portuan ere beherakada nabarmenak behatu dira. Azkenik, salto txikiagoa baldin bada ere, beherantz joan da euskararen erabilera Puntaldean ere.

7 HIZKUNTZEN KALE ERABILERA, HIZTUNEN EZAUGARRIEN ARABERA

7.1 HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, SEXUAREN ARABERA (2021)

Jarraian, Hondarribiko kaleetako euskararen erabileraren berri emango da sexu aldagaia kontuan hartuta, hau da, emakumezkoen eta gizonezkoen hizkuntzen erabileran desberdintasunik dagoen begiratuta.

11. Grafikoa eta taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERA SEXUAREN ARABERA. HONDARRIBIA (%)

	Emakumezkoak	Gizonezkoak
Euskaraz	16,9	15,6
Gaztelaniaz	74,9	75,8
Frantsesez	6,4	6,5
Beste hizkuntzetan	1,8	2,1
GUZTIRA	100,0	100,0
<i>Lagina</i>	7.329	6.317
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021.		

Aurreko grafiko eta taulan ikus daitekeenez, emakumezkoen euskarazko erabilera gizonezkoena baino altuagoa dela ikus daiteke, alde hori txikia bada ere (% 16,9 eta % 15,6, hurrenez hurren).

Bi taldeen artean alde txiki hori behatzea oso ohikoa da Euskal Herriko kaleetan, alegia, emakumezkoek euskaraz gehiago hitz egitea gizonezkoek baino.

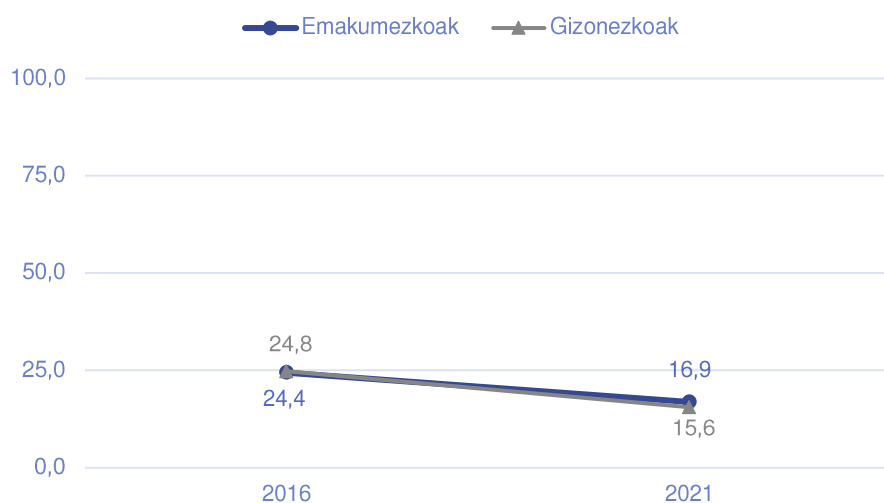
2021eko neurketan ere joera bera berretsi dute: emakumezkoen euskararen erabilera zertxobait handiagoa dela adin-tarte guztietan, adineko pertsonen artean izan ezik (Altuna Zumeta, Iñarra Arregi, eta Basurto Arruti 2022); fenomeno orokortua Altuna eta Hernándezek aztertu duten bezala (Altuna Ramírez eta Hernández García 2018, 139).

Egile horiek aipatzen dutenez, "datu horien interpretaziorako azalpen serio eta borobil bat ematea zaila izan arren", iradoki daiteke "euskara gizarteak inposatzen dituen generoen arteko tentsioaren erdigunean agertzen dela", eta "genero sistemak garai eta gunen zehatz batzuetan euskara eta emakumeen arteko lotura ezarri du[ela]". Hala, ondorioztatu daiteke "modu sinbolikoan zein praktikokoan euskararen *feminizazioa* gertatu d[ela], nahiz eta kontrakoa ere gertatu daitekeen" (Altuna Ramírez eta Hernández García 2018, 139). Euskararen erabilerak genero-rolekin duen harremana euskal soziolinguistikan gehiago sakondu beharreko gaia da. Esan bezala, joera horien isla baieztatu ahal izan da Hondarribiko kalean egindako *hizkuntzen erabileraren neurketan*.

7.2 EUSKARAREN KALE-ERABILERAREN BILAKAERA, SEXUAREN ARABERA (2016 – 2021)

Bilakaerari dagokionez, ikus daiteke Hondarribian euskararen erabileran emakumezko eta gizonezkoen artean dagoen tarte oso txikia dela; 2016ko neurketan, gainera, are eta txikiagoa izan zen alde hori (% 24,8 eta % 24,4, kasu horretan, gizonezkoek erabilera zertxobait altuagoa erakutsi zutelarik).

12. Grafikoa eta taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA SEXUAREN ARABERA. HONDARRIBIA 2016-2021 (%)

	2016	2021
Emakumezkoak	24,4	16,9
<i>Lagina</i>	5.516	7.329
Gizonezkoak	24,8	15,6
<i>Lagina</i>	4.831	6.317
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021.		

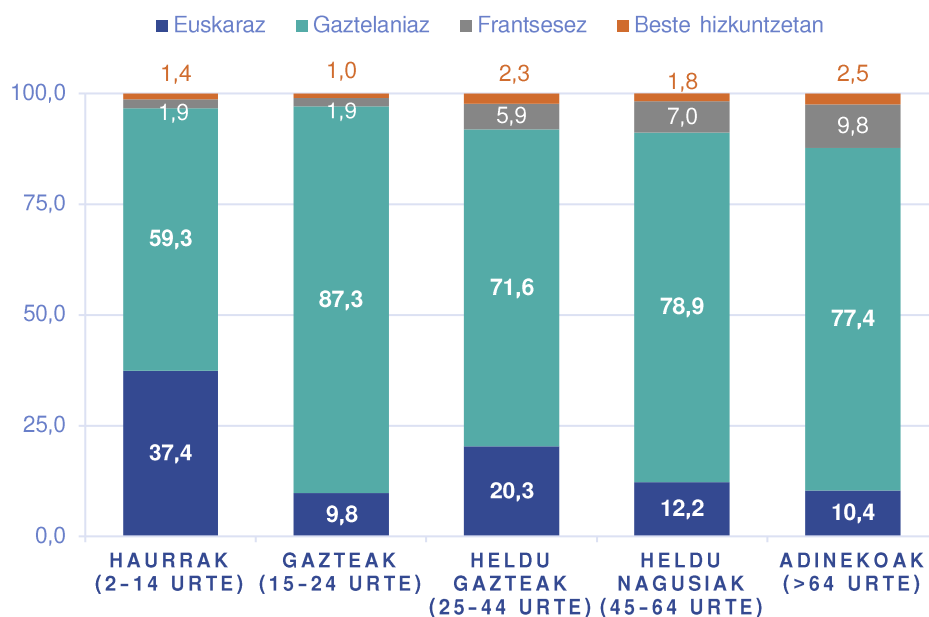
7.3 HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, ADINAREN ARABERA (2021)

2021eko ikerketan, adinaren arabera datuen azterketan aldaketa metodologiko garrantzizko bat gertatu da. Aurreko edizio guztietan, datu-bilketan zein azterketan honako lau adin-talde hauetan banatu da biztanleria: haurrak (14 urte artekoak), gazteak (15-24 bitartekoak), helduak (25-64 bitartekoak) eta adinekoak (65 baino gehiago dituztenak).

Bistan da banaketa horretan helduen taldeak biztanleriaren zatirik handiena hartzen duela, eta ezaugarri oso heterogeneoak dituzten azpitaldeak osatzen dutela. Hori horrela, 2021eko ikerketan, helduen taldea bi taldetan banatzea erabaki da, hain zuzen, honako hauetan: 25-44 urte arteko heldu gazteak eta 45-64 urte arteko heldu nagusiak.

Behin datuak aztertuz gero, Hondarribian jasotako emaitzak 13. Grafiko eta taulan bildu dira.

13. Grafikoa eta taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERA ADINAREN ARABERA. HONDARRIBIA, 2021 (%)

	Haurrak (2-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Heldu gazteak (25-44 urte)	Heldu nagusiak (45-64 urte)	Adinekoak (>64 urte)
Euskaraz	37,4	9,8	20,3	12,2	10,4
Gaztelaniaz	59,3	87,3	71,6	78,9	77,4
Frantsesez	1,9	1,9	5,9	7,0	9,8
Beste hizkuntzetan	1,4	1,0	2,3	1,8	2,5
GUZTIRA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Lagina	1.727	1.143	2.630	4.591	3.555
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021.					

Ikus daitekeen bezala, alde nabarmenak ageri dira adin-tarteen artean:

- **Erabilera-datu altuenak haurren** (% 37,4), eta **heldu gazteen** (% 20,3) adin-taldeetan behatu dira.
- **Apalagoak** izan dira erabilera-datuak **heldu nagusien** (% 12,2) **gazteen** (% 9,8), eta **adinekoen** (% 10,4) adin-tarteetan.

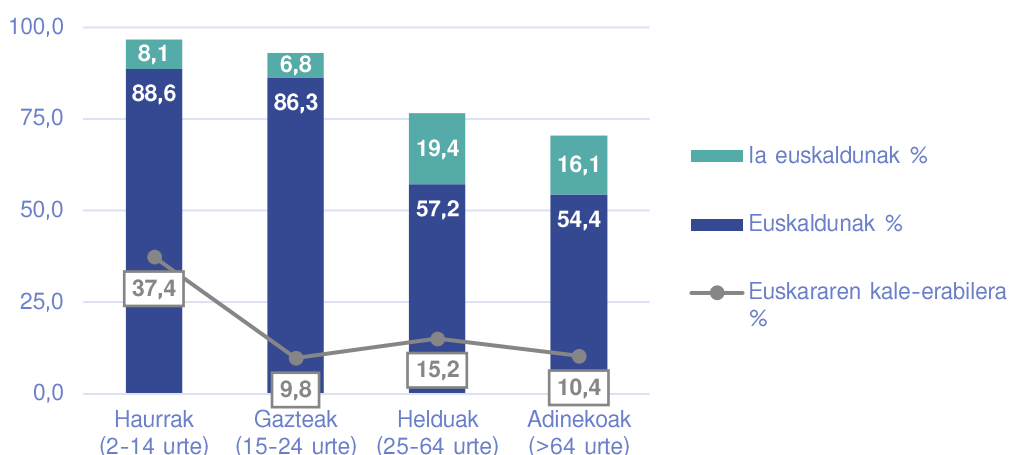
Datuok bat egiten dute euskalduntzen ari diren udalerrietako joera nagusiarekin; alegia, gune horietan, haurren euskararen erabilera izan ohi da batezbesteko orokorra baino handiagoa, eurengandik abian delako udalerriaren euskalduntze-prozesua; kezkagarria da, dena den, erabilera-datu baxuena gazteen adin-taldean topatu izana.

Kasu honetan, bereziki aipagarria da 2021eko neurketan lehen aldiz bereizi den heldu gazteen adin-taldean, euskararen erabilera batezbesteko orokorretik gora kokatu dela, akaso, haurrekin izan dezaketen harreman estuago baten seinale.

7.4 EUSKARAREN KALE-ERABILERA ETA EUSKARA GAITASUNA, ADINAREN ARABERA

Ondorengo grafiko eta taulan, euskara gaitasuna eta kale-erabilera erakusten dira, adin-tarteetan banatuta.

14. Grafikoa eta taula. EUSKARA-GAITASUNA ETA EUSKARAREN KALE-ERABILERA, ADINAREN ARABERA. HONDARRIBIA, 2016-2021

	Haurrak (2-14 urte)		Gazteak (15-24 urte)		Helduak (25-64 urte)		Adinekoak (>64 urte)	
	Gait.	Erab.	Gait.	Erab.	Gait.	Erab.	Gait.	Erab.
Euskaldunak / Euskara	88,6	37,4	86,3	9,8	57,2	15,2	54,4	10,4
la euskaldunak	8,1	-	6,8	-	19,4	-	16,1	-
Erdaldunak / Erdara	3,3	62,6	6,9	90,2	23,4	84,8	29,5	89,6
GUZTIRA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
GUZTIRA, Abs.	1.938	1.727	1.848	1.143	8.871	7.221	4.259	3.555
Iturria. EUSTAT, 2016; Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021. Soziolinguistika Klusterra.								

Grafikoak erakusten du euskara-gaitasuna aldagai garrantzitsua dela erabilera aztertzerako orduan; baina, arestian esan bezala, beste zenbait ere kontuan izan behar dira (ikus 5.3 atala).

Nolanahi ere, gaitasun eta erabilera-datu nagusiak aztertuz, ikus daiteke haurrek erabiltzen dutela euskara gehien, hain zuzen, gaitasun altueneko adin-multzoa izanik (% 88,6 gaitasuna, % 37,4 erabilera). Baina, azpimarragarria da, era berean, bi datu horien arteko tarte bereziki handia izatea.

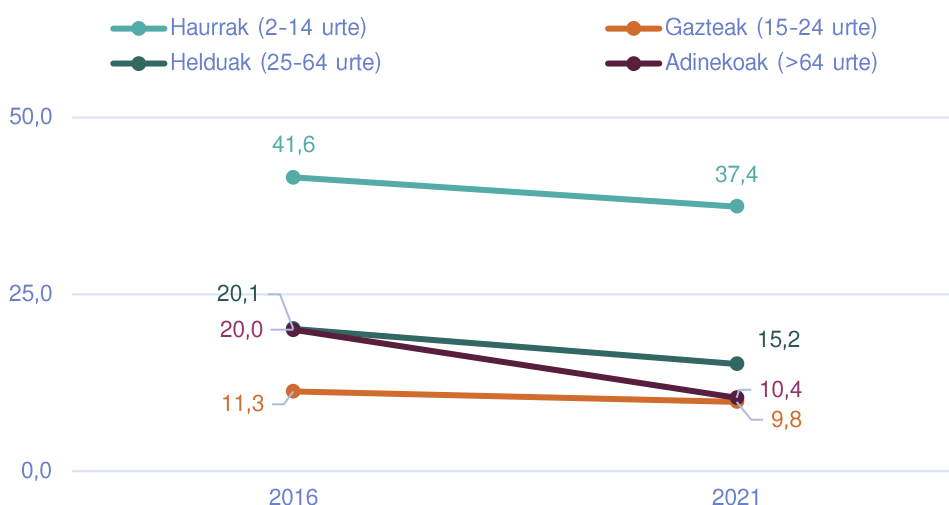
Era berean, nabarmendu behar da gazteen artean dagoen aldea gaitasun eta erabilerari dagokionean (% 86,3, erabilera % 9,8). Aldea hain handia ez den arren, helduen eta adinekoen artean ere badira tarte oso handiak. Baina azpimarratzekoa da, esate baterako, helduen erabilera altuagoa izatea gazteena baino (% 15,2 helduek, % 9,8 gazteek), nahiz eta euskara-gaitasuna nabarmen baxuagoa den.

7.5 EUSKARAREN KALE-ERABILERAREN BILAKAERA, ADINAREN ARABERA (2016 – 2021)

Azken bost urteetan euskararen kale-erabilerak izan duen beherakada, 5.2 atalean erakutsi dena, orokorra izan da, adin-tarte guztietan jaso baita.

Aipagarria da, bereziki, adinekoetan behatutako jaitsiera, erdian geratu baita euskararen erabilera, adin-tarte horretan (% 20,0 2011n, % 10,4 2021ean).

15. Grafikoa eta taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA ADINAREN ARABERA. HONDARRIBIA 2016-2021 (%)

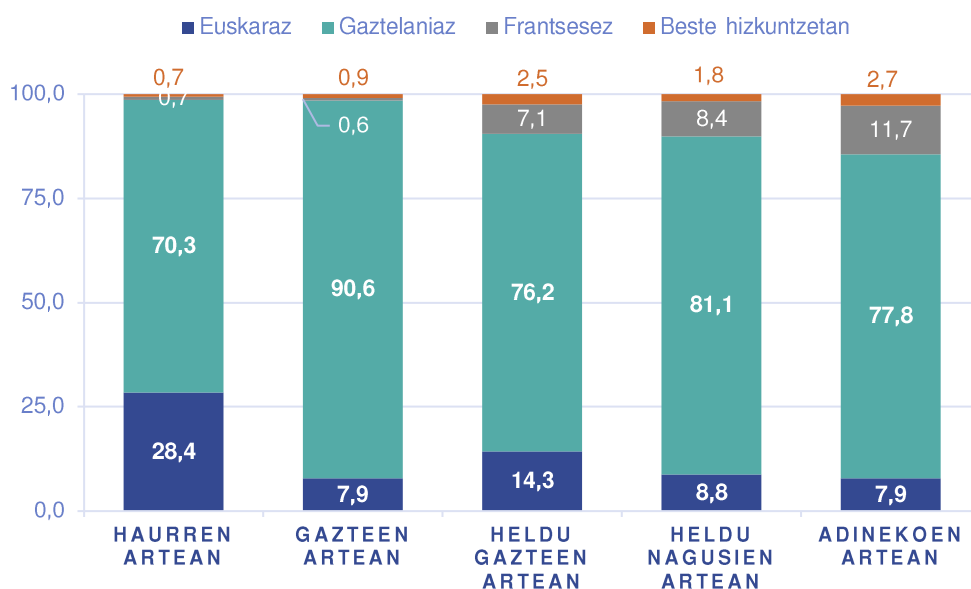
	2016	2021
2-14 urte	41,6	37,4
<i>Lagina</i>	2.447	1.727
15-24 urte	11,3	9,8
<i>Lagina</i>	674	1.143
25-64 urte	20,1	15,2
<i>Lagina</i>	5.387	7.221
>64 urte	20,0	10,4
<i>Lagina</i>	1.839	3.555
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021.		

8 HIZKUNTZEN KALE ERABILERA, SOLAS- TALDEAREN OSAERAREN ARABERA

Berdin egiten al du jendeak euskaraz adin-tarte bereko solaskideekin? Alderik ba al da haur eta nagusien artean, adinez nahasita edo bananduta egonez gero? Ondorengo grafiko eta taulatan bi faktore horien eragina landu eta erakusten dira.

8.1 HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, ADIN-TALDE BEREKOAK ELKARTZEAN (2021)

16. Grafikoa eta taula. ADIN-TALDE BEREKOEN ARTEKO KALE ERABILERA. HONDARRIBIA 2021 (%)

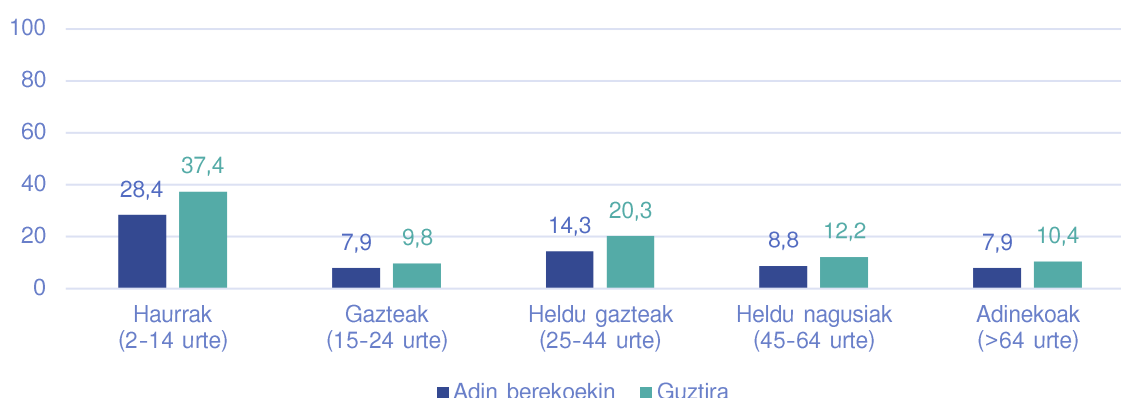

	Haurren artean	Gazteen artean	Heldu gazteen artean	Heldu nagusien artean	Adinekoen artean
Euskaraz	28,4	7,9	14,3	8,8	7,9
Gaztelaniaz	70,3	90,6	76,2	81,1	77,8
Frantsesez	0,7	0,6	7,1	8,4	11,7
Beste hizkuntzetan	0,7	0,9	2,5	1,8	2,7
GUZTIRA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Lagina	585	876	1.554	2.920	2.683
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021.					

Adin-talde berekoen arteko solasaldietan zer hizkuntza erabiltzen den erakusten da aurreko grafiko eta taulan. Bertan ikus daitekeenez, kale-erabilera orokorraren joera errepikatzen da, hots, haurren artean egiten da gehien euskaraz (% 28,4), eta gutxien gazteen eta adinekoen artean (% 7,9).

Interesgarria da, nolanahi ere, erabilera orokorrarekin alderatzea. Alegia, elkarrizketetan adin berekoak ari direnean, edo adinez talde nahasietan ari direnean zer gertatzen den alderatzea.

17. Grafikoa eta taula. EUSKARAREN KALE ERABILERA ADIN-TALDE BEREKOEN ARTEAN ETA GUZTIRA. HONDARRIBIA, 2021 (%)

	Haurrak (2-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Heldu gazteak (25-44 urte)	Heldu nagusiak (45-64 urte)	Adinekoak (>64 urte)
Adin berekoekin	28,4	7,9	14,3	8,8	7,9
<i>Lagina</i>	585	876	1.554	2.920	2.683
Guztira	37,4	9,8	20,3	12,2	10,4
<i>Lagina</i>	1.727	1.143	2.630	4.591	3.555
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, Hondarribia 2021.					

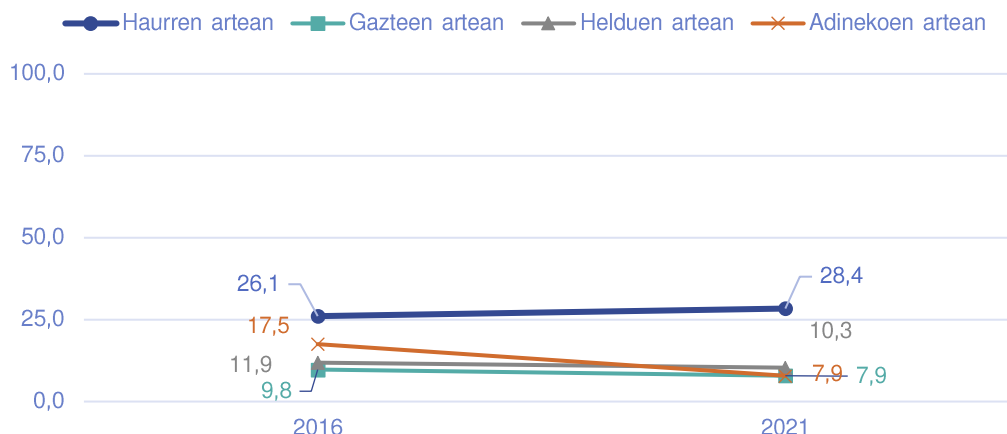
Aurreko grafiko eta taulan ikus daitekeenez, Hondarribian, adin-tarte guztietan egiten dute euskaraz gehiago adin desberdinetako taldeetan daudenean, adinkideekin soilik osatutako taldeetan baino. Bereziki egiten du gora haurren euskararen erabilerak beste adinetakoekin daudenean: haurren artean erabilera % 28,4koa da, eta adin desberdinetako taldeetan daudenean % 37,4koa. Baina desberdin jokatzeko hori, tarte txikiagoarekin bada ere, adin-talde guztietan gertatzen da, neurri batean behintzat, elkarren eraginpean euskararen aldeko praktika sendotzearena arau soziala balitz moduan.

Ezaugarri hori (euskaraz gehiago egitea nahasian daudenean), bat dator Euskal Herri osorako jaso den joerarekin. Izan ere, datu orokorrak aztertuz ikus daiteke euskararen erabilera txikiagoa dela adinkideen elkarrizketetan, adin-talde guztietarako (Altuna Zumeta, Iñarra Arregi, eta Basurto Arruti 2022).

8.2 EUSKARAREN KALE-ERABILERAREN BILAKAERA, ADIN-TALDE BEREKOAK ELKARTZEAN (2016– 2021)

Jarraian, kale-erabileraren bilakaera aztertzen da, adin-talde berekoak elkartzen direnean.

18. Grafikoa eta taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA ADIN-TALDE BEREKOEN ARTEAN. HONDARRIBIA 2016-2021 (%)

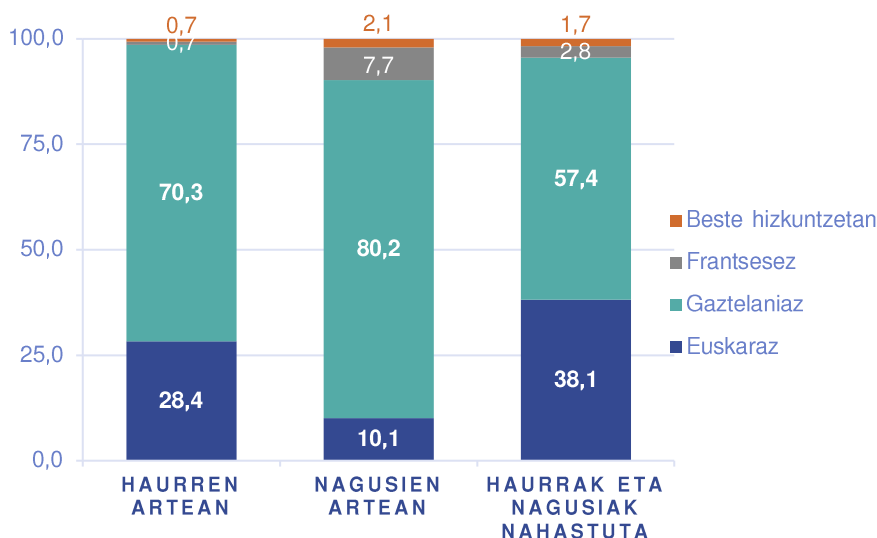
	2016	2021
Haurren artean	26,1	28,4
<i>Lagina</i>	821	585
Gazteen artean	9,8	7,9
<i>Lagina</i>	563	876
Helduen artean	11,9	10,3
<i>Lagina</i>	3.596	5.068
Adinekoen artean	17,5	7,9
<i>Lagina</i>	1.250	2.683
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021.		

Adin-talde berekoak elkartzen direnean, gora egun du euskararen erabilerak haurren artean, baina apur bat behera egin du gazteen eta helduen artean, eta nabarmen adinekoen artean (% 17,5tik % 7,9ra).

8.3 HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, HAURREN PRESENTZIAREN ARABERA (2021)

Jarraian, haurren presentziak euskararen erabileran duen eragina erakusten da.

19. Grafikoa eta taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERA HAURREN PRESENTZIAREN ARABERA. HONDARRIBIA 2021 (%)

	Haurren artean	Nagusien artean	Haurrak eta nagusiak nahastuta
Euskaraz	28,4	10,1	38,1
Gaztelaniaz	70,3	80,2	57,4
Frantsesez	0,7	7,7	2,8
Beste hizkuntzetan	0,7	2,1	1,7
GUZTIRA	100,0	100,0	100,0
Lagina	585	10.418	2.643
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021.			

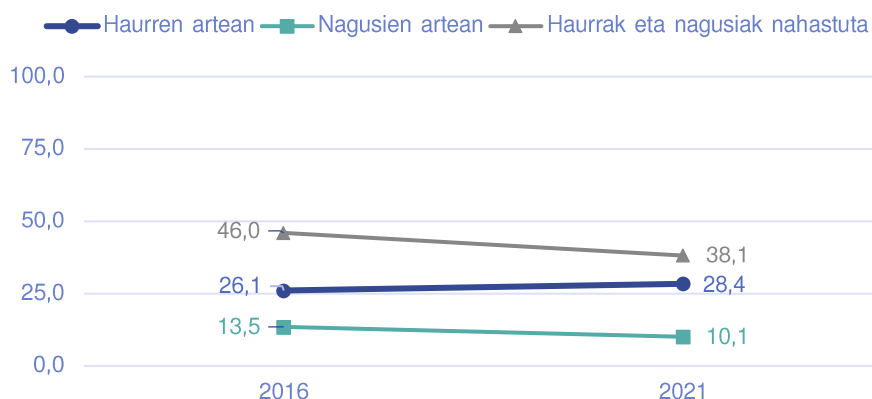
Aurreko grafiko eta taulan ikus daitekeenez, haurrek euren arteko taldeetan gehiago egiten dute euskaraz (% 28,4), nagusiak haurrik gabe daudenean baino (% 10,1).

Dena den, euskara gehien entzuten den egoera da, zalantzarik gabe, haurrak eta nagusiak elkarrekin osatutako elkarriketa taldeetan daudenean (% 38,1). Haurrak solaskide izateak ia lau aldiz igotzen du taldeko euskararen erabilera. Erabileran neurtutako desberdintasun hori, gainera, bat egiten dute Euskal Herriko joera orokorrarekin. Izan ere, lurralde osoa kontuan hartuta, euskararen erabilera-daturik altuenak haurrak eta nagusiak daudenean jasotzen dira eta baxuenak haurrik ez dagoen elkarriketetan (Altuna Zumeta, Iñarra Arregi, eta Basurto Arruti 2022), hain zuzen, haurrengan euskara erabiltzea sustatzen duen arau sozialaren isla.

8.4 EUSKARAREN KALE-ERABILERAREN BILAKAERA, HAURREN PRESENTZIAREN ARABERA (2016 – 2021)

Ondorengo grafiko eta taulan, haurren presentziak euskararen erabileran izan duen eraginaren bilakaera erakusten da.

20. Grafikoa eta taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA HAURREN PRESENTZIAREN ARABERA. HONDARRIBIA 2016-2021 (%)

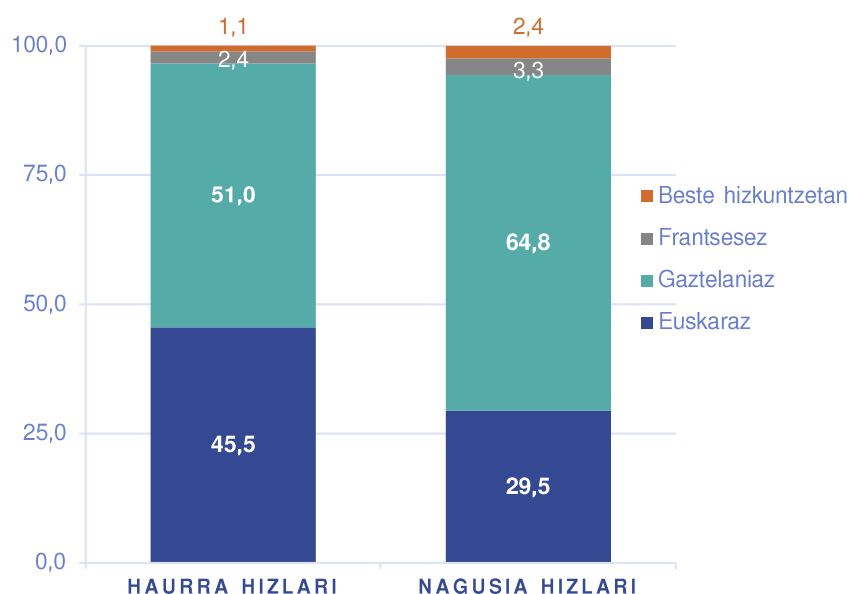
	2016	2021
Haurren artean	26,1	28,4
<i>Lagina</i>	821	585
Nagusien artean	13,5	10,1
<i>Lagina</i>	6.307	10.418
Haurrak eta nagusiak nahastuta	46,0	38,1
<i>Lagina</i>	3.219	2.643
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021.		

Haurren presentziaren arabera bilakaerari dagokionez, azken bost urteetan euskararen erabilerak zertxobait egin du gora haurrez osatutako taldeetan (% 26,1etik % 28,4), baina behera haurrik gabeko taldeetan (% 13,5etik % 10,1era) eta, baita, talde mistoetan (% 46tik % 38,1era).

8.5 HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, HAURRA ALA NAGUSIA HITZ EGITEN ARI DEN (2021)

Atal honetan, haurrez eta nagusiez osatutako elkarriketak soilik hartuko dira kontuan. Ondorengo taulan hitz egiten ari dena haurra ala nagusia izateak duen eragina erakusten da.

21. Grafikoa eta taula. HAUR-NAGUSI TALDEETAKO KALE ERABILERA, HAURRA ALA NAGUSIA HITZ EGITEN. HONDARRIBIA 2021 (%)

	Haurra hizlari	Nagusia hizlari
Euskaraz	45,5	29,5
Gaztelaniaz	51,0	64,8
Frantsesez	2,4	3,3
Beste hizkuntzetan	1,1	2,4
GUZTIRA	100,0	100,0
<i>Lagina</i>	<i>1.423</i>	<i>1.220</i>
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, HONDARRIBIA 2021.		

Aurreko grafiko eta taulan ikus daitekeenez, haur eta nagusien arteko solasaldietan, haurra hitz egiten ari denean erabilera % 45,5ekoa da, eta nagusia bada, aldiz, % 29,5ekoa. Beraz, erakusten da Hondarribian haurrek euskaraz hitz egiteko joera handiagoa dutela nagusiek baino. Eta hori da, azpimarratu behar dena hain zuzen: Hondarribian, euskara gehien entzuten den egoera da, zalantzarik gabe, haur eta nagusiez osatutako taldeetan, haurra denean hitz egiten duena.

9 ONDORIOAK

Hondarribian 2021ean eginiko *Hizkuntzen erabileraren kale-neurketak* erakutsi du herriko kaleetan 10 lagunetik ia bi ari zela euskarazko elkarrizketetan (% 16,3), hiru laurden gaztelaniaz (% 77,7), % 6,4 frantsesez eta % 1,9 beste hizkuntzetan ari ziren.

- Hondarribiko kasuan, azpimarratu behar da herriko kaleetan behatutako frantsesaren presentzia esanguratsua, eta, baita, beste hizkuntzen presentzia (ia bi puntukoa), ziur asko bi estatuen arteko mugaren ondorioz eta ezaugarri turistikoa izatearen eraginez.
- Azpimarratu behar da 2016tik 2021eko epean, zortzi puntuko beherakada behatu dela euskararen erabileran Hondarribiko kaleetan.
- Hondarribiko ibilbideetan gertatzen denari erreparatuz, Zimizargan dago kale-erabilera handiena, eta alderantziz, Portuan eta Alde Zaharrean baxuena. Nabarmentzekoa da, Zimizargan gora egin duela euskararen erabilerak, baina behera gainerako beste ibilbideetan.
- Emakumezkoek zertxobait gehiago egiten dute euskaraz gizonezkoek baino Hondarribian. Joera hori, oro har, Euskal Herriko lurralde guztietan errepikatzen den fenomeno da, adin-talde guztietan adinekoetan izan ezik. Badirudi, emakumeek eta gizonek euskararekiko izan ditzaketen irudi zein balio desberdinek hizkuntza-hautuan eragiten dutela. Etorkizuneko aztergai interesgarria da honakoa, zalantzarik gabe.
- Hondarribian haurrek eta heldu gazteek egiten dute gehien euskaraz. Helduen adin-taldea bitan zatitu izanak informazio interesgarria eskaini du, izan ere, heldu gazteak dira Hondarribian, haurren ostean, euskaraz gehien egiten dutenak. Aipagarria da, dena den, gazteen adin-taldean topatzen dela euskararen erabilera-datu apalena. Garrantzizkoa da, halaber, azpimarratzea euskararen erabileraren bilakaera negatiboa adin-tarte guztietan gertatu dela.
- Hondarribian adin-talde guztietan ikusi da gehiago egiten dela euskaraz adin desberdinetako taldeetan adinkideez osatutako taldeetan baino. Eraitza hori bat dator Euskal Herrian, oro har, topatu denarekin; neurri batean behintzat islatzen du adin desberdinetako kideak elkarrekin egotean euskararen aldeko arau soziala egotea.
- Euskal Herriko kaleetan pertsona nagusiak euskaraz gehiago aritzen dira haurrak hurbil daudenean, eurak bakarrik daudenean baino. Joera hori ere orokorra da, eta Hondarribian ere araua hala betetzen da. Badirudi pertsona nagusiek euren harreman horizontaletan gaztelaniarako joera sendoagoa dutela eta hurrekin daudenean errazago baztertzen dutela joera hori: nagusien arteko taldeetan entzuten da gutxien euskaraz, eta hurrekin daudenean, aldiz, nabarmen jotzen da euskararen erabilera.
- Gainera, azpimarratu behar da Hondarribian, euskara gehien entzuten den egoera dela, zalantzarik gabe, haur eta nagusiez osatutako taldeetan, haurra denean hitz egiten duena.
- Datozen urteetako bilakaerari begiratzekoan, garrantzitsua izango da haurren eta gazteen joerei erreparatzea. Hondarribian, datu ezkorrak agertu direla esan daiteke, erabilera-datuak behera egin baitute, eta joera negatiboa adin-talde guztietan gauzatu baita. Badaude ordea datu positiboak ere, izan ere, haurren arteko euskararen erabilerak gora egin baitu. Hala, hurrengo neurketak berretsi beharko du joera orokorragoez hitz egin daitekeen.

Gogoan izan behar da, gainera, egungo euskal hiztunen profil linguistikoa desberdina dela garai bateko euskaldunen artean ohikoen zen profiletik. Horregatik, kanpo-eraginak tarteko direla ere, zaindu beharrekoak dira haur eta gazte horien hizkuntza-erraztasuna, euskaraz modu lasaian aritzeko aukerak eta euskarazko sozializazioa. Herritar guztiek dute zeregina eginkizun horretan. Euskararen biziberritzearena, ilusioz, erabakimenez, enpatiaz eta inteligentziaz gauzatu beharreko prozesu berritzaile eta eraldatzailea da, bizikidetza zainduz eta gizarte hobe bat eraikitzeko bidean.

10 DATU NAGUSIEN LABURPENA

HONDARRIBIA, 2021 Hizkuntzen erabileraren kale neurketa Datu nagusien laburpena

Datu orokorrak	Euskaraz	% 16,3
	Gaztelaniaz	% 75,3
	Frantsesez	% 6,4
	Beste hizkuntzetan	% 1,9
	Euskararen erabileraren bilakaera (2016-2021)	-8,3
ibilbideak	1. Zimizarga	% 33,6
	2. Puntaldea	% 16,9
	3. Portua	% 12,3
	4. Amute Kosta	% 17,3
	5. Alde Zaharra	% 12,7
	6. Akartegi	% 15,1
Sexua	Emakumezkoek	% 16,9
	Gizonezkoek	% 15,6
Adina	Hurrek	% 37,4
	Gazteek	% 9,8
	Helduek	% 15,2
	Heldu gazteek	% 20,3
	Heldu nagusiek	% 12,2
	Adinekoek	% 10,4
	Haurren artean	% 28,4
	Gazteen artean	% 7,9
	Helduen artean	% 10,3
	Heldu gazteen artean	% 14,3
	Heldu nagusien artean	% 8,8
Haurren presentzia	Adinekoen artean	% 7,9
	Haurrak bakarrik (nagusirik gabe) daudenean	% 28,4
	Nagusiak bakarrik (haurrik gabe) daudenean	% 10,1
	Hurrek eta nagusiek osatutako taldeetan	% 38,1
	Hurrek hitz egiten dutenean	% 45,5
	Nagusiek hitz egiten dutenean	% 29,5

BIBLIOGRAFIA

- Aierdi, Xabier, Belen Uranga, eta Maialen Iñarra. 2021. «Euskal Autonomia Erkidegoko hizkuntza -aniztasunaren mapa. Immigrazioko biztanleriaren jatorriaren araberrako hurbilketa». *BAT Soziolinguistika Aldizkaria* 119: 11–38.
- Aizpurua Espin, Jon. 2018. «Euskararen erabilera eta erabileran eragiten duten faktore nagusiak». *BAT Soziolinguistika Aldizkaria* 106: 29–45.
- Altuna, Olatz, eta Asier Basurto. 2013. *Hizkuntza erabilera behaketa bidez neurtzeko gida metodologikoa*. Vitoria-Gasteiz: Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia.
- Altuna Ramírez, Jaime, eta Jone M. Hernández García. 2018. «%2,7a Euskara, generoaz mintzo?» *BAT Soziolinguistika Aldizkaria* 106: 115–44.
- Altuna Zumeta, Olatz, eta Maialen Iñarra Arregi. 2022. *Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa. Euskal Herria, 2021. Txosten teknikoa*. Soziolinguistika Klusterra.
- Altuna Zumeta, Olatz, Maialen Iñarra Arregi, eta Asier Basurto Arruti. 2022. *Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa. Euskal Herria, 2021*. Andoain: Soziolinguistika Klusterra.
- Alvarez Enparantza, Txillardeggi, J. L. 2001. *Hacia una Sociolingüística Matemática*. SEI.
- Amorrortu, Estibaliz, Jone Goirigolzarri, eta Ane Ortega. 2021. «Ekintza-ikerketak partehartzailea euskararen hiztun aktibo bihurtzeko babesgune eta zubi-espazio». *BAT Soziolinguistika Aldizkaria* 120: 11–26.
- Calvet, Louis-Jean. 2017. *Les langues: quel avenir? Les effets linguistiques de la mondialisation*. CNRS.
- Crystal, David. 2003. *English as a Global Language*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press. <https://www.cambridge.org/core/books/english-as-a-global-language/690D300092A3B5E4733677FCC9A42E98>.
- Eusko Jaurlaritza - Gobierno Vasco. Kultura eta Hizkuntza Politika Saila. 2020. VI. *Mapa Soziolinguistikoa 2016*. Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia = Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco.
- Eusko Jaurlaritza, Nafarroako Gobernua, Euskararen Erakunde publikoa. 2017. «VI. Inkesta Soziolinguistikoa. Euskararen eremu osoko fitxa teknikoa». https://www.irekia.euskadi.eus/uploads/attachments/9954/VI_INK_SOZLG-EH_eus.pdf?1499236557.
- Gaindegia. 2021. «20 Adierazle galeria nagusi. Euskal Herria». https://gaindegia.eus/sites/default/files/AGN-euskal-herria-2021_8.pdf.
- Giles, H, R.Y. Bourhis, Taylor, D.M., eta Relations». 1977. «"Towards a Theory of Language in Ethnic Group Relations"». *Language, Ethnicity and Intergroup Relations* (307–348).
- Iriberrri, Nagore, eta José Ramón Uriarte. 2012. «Gutxiengoaren hizkuntza eta elebitasunaren orekaren egonkortasuna». *BAT Soziolinguistika Aldizkaria* 84: 185–206.
- Isasi, X., eta A. Iriarte. 1998. «"Euskararen kale-erabilera. Txillardegiren eredu matematikoa", BAT Soziolinguistika aldizkaria 28, 51–80 orr». *BAT Soziolinguistika Aldizkaria* 28: 51–80.
- Larrañaga, Iñaki. 1986. «Euskararen erabilpen erreala Gipuzkoan: leku publikoetan, udal erakundeetan, gizarteko zerbitzuetan». In *Hizkuntza minorizatuen soziologia, -(e)k argitaratua* J. Ruiz Olabuenaga eta J.A. Ozamiz. Donostia: Tartalo argitaletxea.
- Lo Bianco, Joseph. 2014. «Domesticating the Foreign: Globalization's Effects on the Place/s of Languages.» *The Modern Language Journal* 98 (1): 3121–3325.
- Moseley, Christopher. 2010. *Atlas of the World's Languages in Danger*. 3. arg. Paris: Unesco Publishing.
- Ramallo, Fernando. 2020. «Neofalantismo y el sujeto neohablante». In *Claves para entender el multilingüismo contemporáneo, -(e)k argitaratua* Luisa Martín Rojo eta Joan Pujolar, UOC y Universidad de Zaragoza, 229–65. Zaragoza.
- Ruiz Olabuenaga, José Ignacio, eta Cristina Blanco. 1994. *La inmigración vasca. Análisis trigeracional de 150 años de inmigración*. Bilbo: Universidad de Deusto.

- Sorolla Vidal, Natxo, Olatz Altuna Zumeta, eta Imanol Larrea Mendizabal. 2019. *Euskararen erabilerarekin lotura duten faktoreak*. Soziolinguistika Klusterra.
- Uranga, Belen, eta Xabier Aierdi. 2021. «Gipuzkoako hizkuntza aniztasuna. Jatorri atzeritarreko biztanleen hizkuntza-bizipenak, jarrerak eta asmoak». Soziolinguistika Klusterra, Gipuzkoako Foru Aldundia (Argitaratu gabe).
- Vila i Moreno, F. Xavier. 2021. «Hizkuntza gutxituak: ezagutzaren eta erabileraren sustatzearen arteko lotura». *Administrazioa euskaraz* 111: 26–27.
- Yurramendi, Y., eta O. Altuna. 2009. «Zuzeneko behaketaz hizkuntza erabilera neurtzeko metodologiaren eredu matematikoa». Andoain: Soziolinguistika Klusterra. <https://soziolinguistika.eus/eu/argitalpenak/zuzeneko-behaketaz-hizkuntza-erabilera-neurtzeko-metodologiaren-eredu-matematikoa/>.
- Yurramendi, Y., O. Altuna, X. Isasi, eta A. Basurto. 2013. «Ahozko hizkuntza erabilera behaketa bidez neurtzeko metodologiaren garapena». Andoain: Soziolinguistika Klusterra. <https://soziolinguistika.eus/eu/argitalpenak/ahozko-hizkuntza-erabilera-behaketa-bidez-neurtzeko-metodologiaren-garapena/>.
- Zarraga Azumendi, Arkaitz. 2010. «Soziolinguistikari sarrera». In *Soziolinguistika Eskuliburua*. Andoain: Soziolinguistika Klusterra; Eusko Jaurlarita, Kultura Saila.

ERANSKINAK. IBILBIDEAK

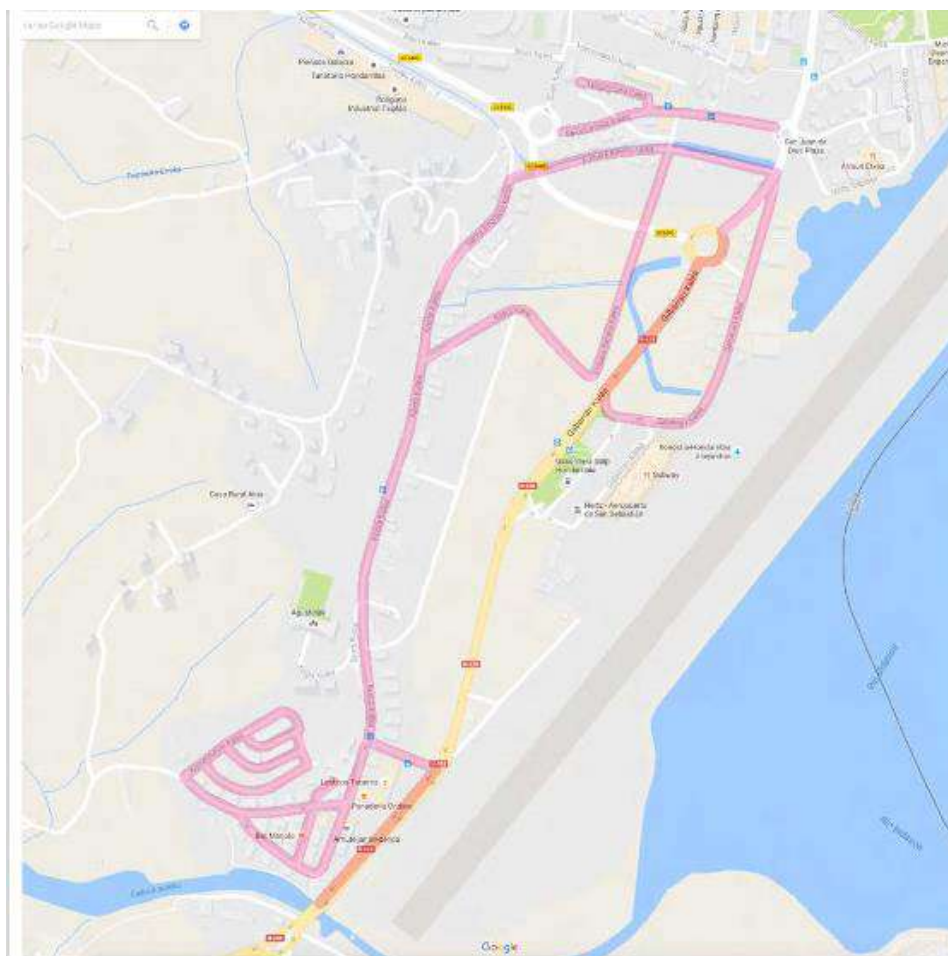
Udalerria: *HONDARRIBIA*

Ibilbidea: *Amute kosta*

Kalez kale:

Amutalde, Amute, Erribehera-Behera, Gabarrari, Komentutxiki, Kosta, Minasoroeta, Santa Engrazia. (Gune interesgarriak: Parkea, plaza, Amuteko kirol gunea.)

Planoa:

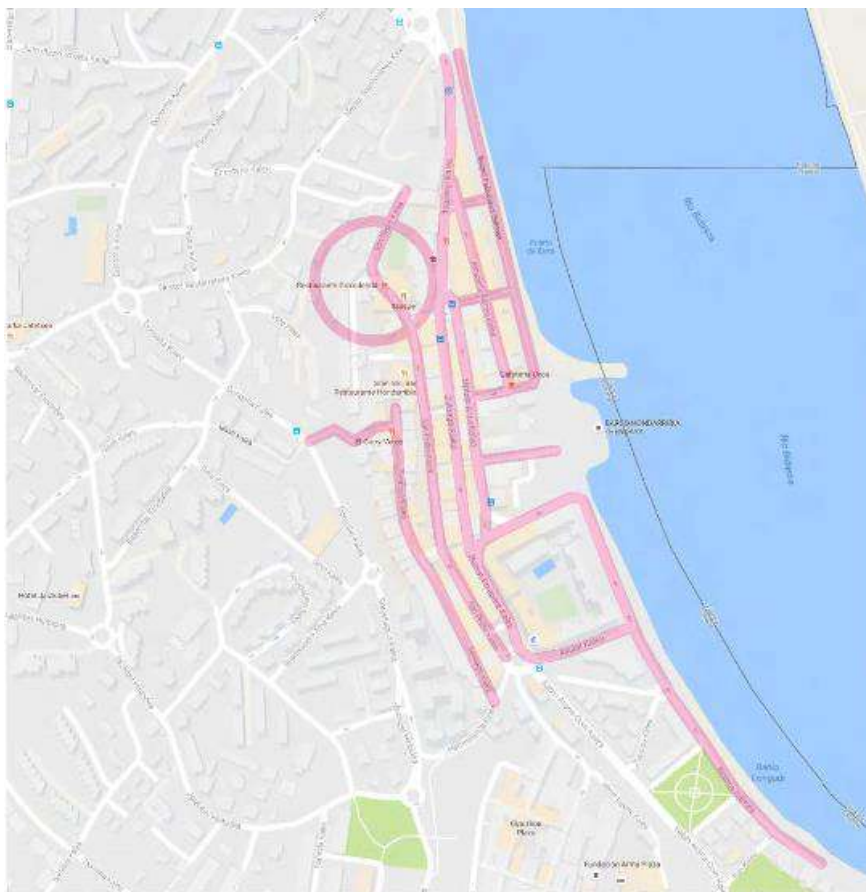
Udalerria: *HONDARRIBIA*

Ibilbidea: *Portua*

Kalez kale:

Almirante Alonso, Arrantzale Auzoa, Axular, Belezarren Markes, Bernat Etxepare, Bidasoa ibilbidea, Butron Pasalekua, Domingo Egia, Irailak Zazpi, Itsasargi, Madalen, Matxin Arzu, Ontziola, San Pedro, Santiago, Zuloaga. (Gure interesgarriak: San Pedro, Zuloaga, dendak, Anbulatorioa, tabernak, Auditoriuma, Portuko eliza.)

Planoa:

Udalerria: *HONDARRIBIA*

Ibilbidea: *Akartegi*

Kalez kale:

Aintziondo, Akartegi, Aspune, Atsedon, Baserritar, Bera, Domingotxoenea, Donostia, Eguzkilore, Errazkinenea, Errekabea, Errenteria, Foru, Gabriel Aresti, Gudalupeko ama, Higer Bidea, Itsasondo Urbanizazioa, Jazikibel etorbidea, Jose Olaizola, Juan Inazio Iztueta, Kattalin Erauso, Labreder, Lezo Plaza, Loraitz-Bi, Loreartean, Mantzin Enea, Marisantzenea, masti, Nestor Basterretxea, Olabide, Oskarbi, Pasaia, PPierre Lhande, Ramon Iribarren, Soroeta, Soroetaberri, Soroetagain, Torreko aldapa, Tarrattenea. (Gune interesgarriak: Hondartza Kiroldegia, Parkea, Kirol kaia, Kirol kaiko tabernak, Sokoa merkataritza gunea, Dia supermerkatua)

Planoa:

Udalerrria: **Hondarribi**

Ibilbidearen izena: **Alde zaharra**

Kalez kale:

Apezpiku, Arma Plaza, Bordari, Bretxa, Denda, Eguzki, Etxenagusia, Fraxkuneko Murrua, Gipuzkoa, Harategi, Iparkalea, Javier Ugarte, Jeneral leiba, Juan Laborda, Kale nagusia, murrua, Olerkarien Plaza, Pampinot, Remigio Mendiburu, San Nikolas, Santiago Konpostela, Satarka, Ubilla, Uria Harresia. (Gune interesgarriak: Arma Plaza, Kultur Etxea, Kale Nagusia, tabernak, udaletxea.

Planoa:

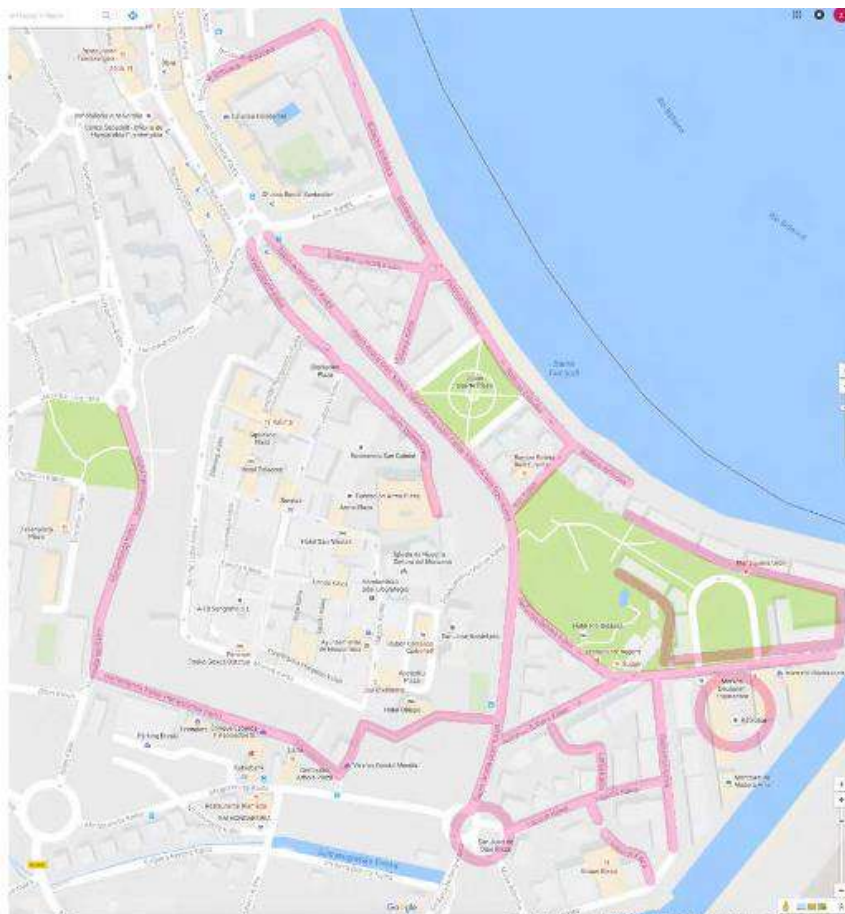
Udalerria: *HONDARRIBIA*

Ibilbidea: *Puntaldea*

Kalez kale:

Bidasoa ibilbidea, Bitoriano Juaristi, Damarri, Gaskoinen, Harresilanda, Hendaia, Irun, Javier Ugarte, lapurdi, Lonja, markos Deuna enparatza, Nafarroa-Behera, Puntala, Sabina Arana, San Juan de dios, Zuberoa. Gune interesgarriak: Arraun elkarte, parkea, tabernak, Eroski supermerkatua, Damarri.

Planoa:

Udalerrria: *HONDARRIBIA*

Ibilbidea: *Zimizarga*

Kalez kale:

Biteri, Errebellin, Jaizkibel, Kattalin Erauso, Muliata, Saindua, Tximista, Zezenplaza, Zimizarga auzoa. (Gune interesgarriak: Jostaldi pilotalekua, parkea, Muliata plaza, Txiplao industria gunea.

Planoa:

